

KANSAN TAISTELI

N:o 4 1979
5,80 mk sis.lvv

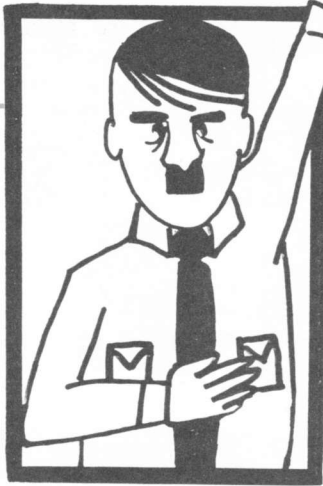
-miehet kertovat

VIIMEISET
PÄIVÄT
KOLLAALLA

Talvi-
sodan
ritarit

ARMAS
KEMPPI ja
Viipurin
tragedia

DIKTAATTOREITA JA VALTIOMIEHIÄ

— Etten jäisi jalkoihin siinä hirveässä ryntäyksessä.

Kerrotaan, että tästä jutusta sai Walter Ulbrichtin valtakautena vuoden vankeutta.

ROTUOPPIA

Millainen on oikea arjalainen?

Vaalea kuin Hitler.

Solakka kuin Göring.

Kookas kuin Goebbels.

FINANSSIOPPIA

Hans Müller on saanut säästetyksi viisisatosen ja vie sen pankkiin.

— Onko varmaa, että raha säilyy täällä? hän tiedustelee.

— Totta kai, pankki vastaa siitä omalla pääomallaan.

— Entäpä jos pankki tekee konkurssin?

— Rahat säilyvät silloinkin, sillä Hitler on ilmoittanut, että hallitus takaa kaikki talletukset.

— Entäpä jos hallitus kukistuu?

— Siitä kyllä kannattaa jo maksaakin viisisatosen!

SELVÄ TYÖNJAKO

Erään konferenssin aikana sanoi Stalin neuvottelutovereilleen:

— Sodan voittamiseen tarvitaan paljon miehiä, paljon rahaa ja paljon kärsivällisyyttä.

Tähän Churchill:

— Oikein! Teillä on miehiä, Amerikalla rahaa ja meillä kärsivällisyyttä.

"Kolme miestä samassa veneessä", sodanaikainen saksalainen pilakuva

LIKENNERUUKAA

Itä-berliiniläiseltä kysyttiin, mitä hän tekisi, jos Berliinin muuri äkkiä poistettaisiin.

— Kiipeisin puuhun, vastasi kaveri silmänräpäyksessä.

— Miksi ihmeessä?

SURUMUSIIKKIA

— Oletko kuullut, että jokaiselle työpäikälle Itä-Saksassa asennetaan radio ja kaikki saavat kuulla musiikkia?

— Mitähän varten?

— Talouselämämme johtomiesten pyynnöstä. Soitettiinhan Titanicissakin surumusiikkia sen upotessa...

HUUMORI SAA PALKKANSAA

Ulkomailla väitettiin, ettei natsihallitus ymmärrä huumoria. Tämän johdosta propagandaministeri Joseph Goebbels järjesti suuren kilpailun parhaasta poliittisesta vitsistä. Palkinnot olivat seuraavat:

Ensimmäinen palkinto: Viisi vuotta kuritushuonetta.

Toinen palkinto: Kolme vuotta Dachaun keskitysleirissä.

Kolmas palkinto: Käynti Gestapon päämajassa siihen liittyvine kuulusteluineen.

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

17. 4. 1979

23. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev. evp
N. Riuttala, ev evp R. Nykänen, ev evp
E. Pakkala, komdri evp
E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp.

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. +4 62 42 kello 10—14.

YLEI-SIHTTEERI JA
TALOUSJENHOITAJA
Tell. o. Kaiponen

TAIT : Tesma Hellström

TILAILUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postit. o. 20, 00211 Helsinki 21.
Puh. 0-692 4061, 670 272,
postit. totilli 7259-1

ILMOJUSKONTTORI:
Annar. 29 A, 00100 H. ki 10,
puh. 0-60 941, ohivaihtina 6094...
Postit. totilli 7259-1

VUOSIKERTA 12 NUMEROA

TILAILUHINNAT:
12 kk 7,—, 6 kk 37,—, 3 kk 23,—

SANOMAPAINO 1979

ISSN 0451-3371

N:o 4 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 112 SOTAMUSEO
- 114 ARMAS KEMPPI
JA VIIPURIN
TRAGEDIA
- 120 TALVISODAN
RITAREITA
- 124 PÄIVÄ
KOLLAALLA
- 127 SOTAA
KYYRÖLÄSSÄ
- 133 "PUNAINEN ON
KAAKON KULMA..."
- 136 JÄÄKELKKOJA
JAHTAAMASSA

Rehelistä kerrontaa

Televisiossa on talven aikana pyörinyt maamme lähihistoriasta kertova ohjelmasarja "Sodan ja rauhan miehet". Se kertoo Matti Tapion taitavalla kynällä ja kameralalla menneistä kohtalonvuosista pyrkien vilpittömästi totuuteen. Koska historian totuus ei kuitenkaan — erityisesti Neuvostoliiton arkistojen pysyessä edelleen tutkijoilta suljettuna — voi olla täsmällinen matemaattinen suure, on sarjassa totuudeksi valittu lähinnä Paasikiven totuus.

Tästä ja joistakin sivuasioista voidaan tietenkin keskustella. Kokonaisuutena Yleisradio ja sen ohjelmajohtaja ansaitsevat kuitenkin varauksettoman kiitoksen — sitäkin suuremmalla syyllä, kun samainen ohjelmajohto on jaksanut pysyä päätöksessään monenmoisesta painostuksesta huolimatta.

Mitä tämä sarja on sitten meille opettanut?

Sen, ettei vaihtoehtoja itse asiassa ollut — Suomi oli suurten pelissä vain nappula, jonka ainoa selviämiskeino oli yrittää ohjautua tapahtumien melskeisessä virrassa uppoamatta tai juuttumatta kumppaankaan rantaan. Tästä me selvisimme — tosin pahasti kolhiutuneena, mutta kuitenkin elinkelpoisena. Suurimman uhrin tässä kamppailussa antoivat molempien sotien rintamamiehet.

Sarjasta käy myös selvästi ilmi, kuinka vähäinen merkitys jollakin AKS:llä tai IKL:llä oli tapahtumien kulkuun — tuskin siihen paljoakaan vaikuttivat edes kotikommunistiemme raportit, joissa nämä oman kehun hengessä yrittivät todistella maan olevan vallankumouksen partaalla. Ainoat todella merkitsevät

seikat olivat Hitlerin ja Stalinin taistelu Euroopan herruudesta, johon oleellisena osana liittyi tsaarien Venäjän länsirajan palauttaminen, sekä tietenkin luottamuksen puute pienten valtioiden kykyyn valvoa puolueettomuuttaan aseina.

Paasikivi korosti usein historian merkitystä kansallisen itsekasvatuksen ohjenuorana. Tämä ohjelma olisikin tarkoin tallennettava nuorison opetusvälineeksi kaikenkarvaisten monisteiden sijaan. Muodostakoon se pohjan myös Neuvostoliiton ja Suomen hyville naapurussuhteille. Ellei kansojen välinen kanssakäyminen rakennu totuuden ja omienkin virheidenn tunnistamisen vanhalle pohjalle, voidaan aina epäillä, että kysymys onkin jostakin muusta kuin ystävydestä. □

SOTAMUSEO

- Suomen Sotamuseo ei ihannoi sotaa. Osana historiallista tutkimuslaitosta se on keskittynyt lähinnä maanpuolustukseemme liittyvän esineistön tutkimustyöhön.
- Yleisön nähtävissä oleva näyttely kertoo mielenkiintoisella tavalla sekä puolustusvoimiemme rauhan ajan kehityksestä että myös kovista sodan päivistä.

JO VAPAUSSODAN AIKANA alettiin koota itsenäisen Suomen sotiin liittyvää esineistöä — mm Karjalan rintaman komentaja Aarne Sihvon antoi tästä käskyn alaisilleen joukoille.

Kesällä 1918 alettiin perustetun Sota-arkiston yhteyteen koota myös esineistöä. Järjestelmällinen museoesineiden keräys organisoitiin kuitenkin vasta 1926.

Itse museon perustamispäätös saatiin aikaan 1929 ja seuraavana vuonna lokakuussa

Helsingin Liisankadulle sijoitettu parisen huonetta käsittävä museo avattiin juhlallisesti presidentti Relanderin ja kenraali Mannerheimin läsnäollessa.

PALLEN MUSEO

Liisankadun tilat osoittautuivat pian liian vaatimattomiksi. Tammikuussa 1933 Sotamuseo määrättiin siirrettäväksi Suomenlinnaan ns Carpelanin kasarmiin Kustaanmiekan alueella. Sen hoitajaksi tuli

luutnantti R.W. Palmroth, kaikkien tuntema kulttuurihenkilö Reino Hirvisoppi eli Palle. Kesäkuussa 1933 uusi museohuoneisto avattiin yleisölle.

Pallen johtaessa seurasi viereisen kehityksen kausi ja jo talvisotaan mennessä olivat Suomenlinnan tilatkin käyneet ahtaiksi. Kävijämäärät eivät nousseet kovin suuriksi, koska yleisöllä oli tiettyjä vaikeuksia päästä syrjäiseen saareen.

Sotien ajaksi museo pantiin

pakettiin ja arvokkain omaisuus evakuoitiin maaseudulle. Saman tien ryhdyttiin kuitenkin keräämään uuttakin materiaalia eikä museoväki muutenkaan jäänyt toimettomaksi, sillä talvisodan aikana järjestettiin Messuhallissa kotirintamaa tavattomasti kiinnostanut sotasaalisnäyttely, joka esitelti erityisesti Suomussalmen, Tolvajärven ja Laatokan koillispuolen mottitaistelujen kulkua ja materiaalia.

Jatkosodan aikana esineistön keräystoiminta organisoitiin uudelleen entistä tehokkaammaksi. Museon kokoelmat kaksinkertaistuivat ja vuosina 1941 ja 1942 järjestettiin kaksi näyttelyä, joihin tutustui yhteensä lähes 200.000 henkilöä.

Sodan jälkeen museo pysyi paketissa aina vuoteen 1948, jolloin sen materiaali siirrettiin

Sotamuseon rakennus Helsingin Maurinkadulla on entinen 1. Uudenmaan Tarkk'ampujapataljoonan kasarmi

tiin nykyiseen paikkaansa, vanhaan 1. Uudenmaan Tarkk'ampujapataljoonan kasarmiin Helsingin Maurinkadulla. Yleisölle museo avattiin jälleen 1952.

NYKYINEN SOTAMUSEO

Nykyisin museon kokoelmat käsittävät yli 50.000 esinettä, joista muodostuvat mm lippu-, kunniamerkit, varus-, ase- ja taidekokoelmat. Materiaalista on tietenkin vain osa

kerrallaan näytteillä.

Museon eteläkäytävässä ovat esillä lippu- ja kunniamerkkikokoelmat. Erilaisia lippuja kuuluu kokoelmiin kaikkiaan viitisensataa. Kunniamerkeistä mainittavimmat ovat ehkä kansainvälisen kenraalin Casimir Ehrnroothin ja Ukko-Pekka Svinhufvudin kunniamerkit.

Sivuhuoneisiin on sijoitettu Ruotsin ja Venäjän vallan aikoja, itsenäisyystaistelua ja sotien välistä rauhan aikaa esittelevät kokoelmat. Pohjoiskäytävässä on ollut viime sotien valokuvanäyttely ja käytävän sivuhuoneissa eri aselajien historiaan liittyvää esineistöä.

Taideteoksia kuuluu esineistöön yli 600, joukossa Akseli Gallen-Kallelan, Eero Nelimarkan, Antti Favenin ja Aarno Karimon töitä. Käsiaseistusta on esillä 1600-luvulta nykypäiviin. Vanhan väen virkapukuja kuten myös eräiden tunnetuimpien sotapäälliköiden käyttämää vaate- tusta ja aseistusta on nähtävänä eri osastoilla.

Asekokoelman erikoisuuksiin kuuluu venäläinen rekyy- litön tykki vuodelta 1935, jolloin tällaisia aseita ei vielä juuri tunnettu eikä käytetty.

Kuvakokoelma käsittää yli 40.000 valokuvaa ja piirrosta, joukossa viime sodan TK-piir- täjien tunnetut työt.

YLEISÖN ERITYISSUOSIKIT

Sotatieteen laitoksen täyttäessä 50 vuotta 17.4.1975 avatiin yleisölle uusittuina Suomen sotia 1939—1945 esittelevät osat. Näihin kuuluu museon sisätiloihin rekonstruoitu puolijoukkueen majoitus- korsi, jollainen toimi tuhansien suomalaisten miesten "asuntona" raskaina asemasodan vuosina.

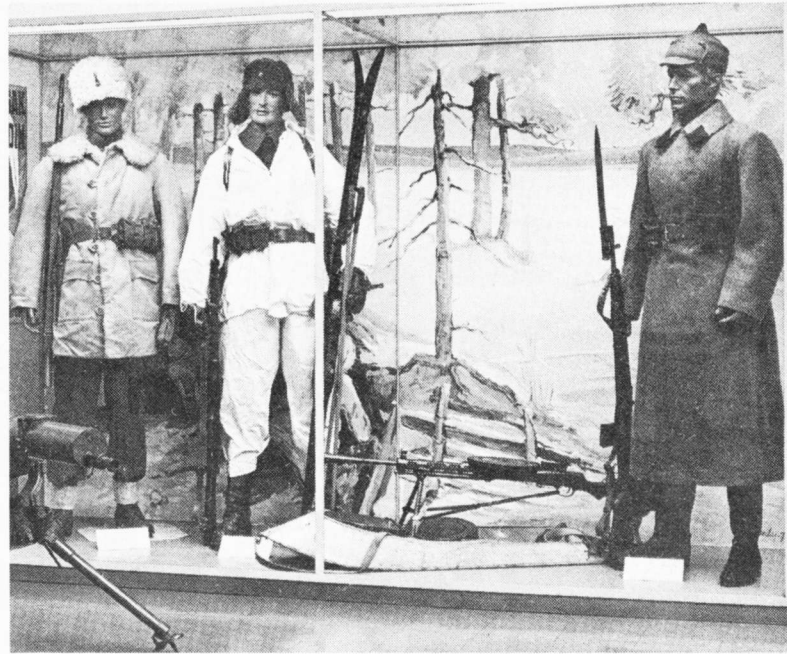
Korsun malli on suoraan sodanaikaisesta linnoitusoh- jeesta. Sen mukaisesti rakensivat Panssariprikaatin pioneerikomppanian miehet korsun maastoon Parolassa. Puut- kin oli käsipelillä kaadettu tar- koitusta varten paikallisesta valtion metsästä. Sotamuseos-

Venäläinen Baranov-kanuuna vuodelta 1885

sa korsi on koottu uudelleen sisätiloihin, kalustettu ja varustettu sodan ajan pikkuesi- neistöllä ja aidon tunnelman lisäämiseksi soivat vanhan radionrämän kaiuttimesta 1940- luvun äänilevyt.

Muita vetonauvoja ovat olleet Viipurista saatu venäläi- sen radiomiinan vastaanotin- ja räjäytinkoneisto vuodelta 1941 — laite, jonka päihitti vasta Säkkijärven polkka, Ruotsin Kaarle XII:n ratasluk- kokivääri ja Lapin Vuoristoar- meijan komentajan kenraali E. Dietl'n sotilaspuuku. Run- saasti katsojia ovat vetäneet myös puolustuslaitoksemme pukumallit itsenäisyyden ajal- ta, Suomen Kaartin käyttöesi- neiden näyttely Balkanin so- dasta 1877—78 sekä maamme

Museokorsi on siisti ja tyylikäs — linjoilla ei aina ollut näin mukavaa

ensimmäinen ohjus, jo käy- töstä poistettu "Vigilant".

Uudenmaankasarmin pihal- la museon edessä on yleisön nähtävänä kaksi 90 millin ranskalaista kanuunaa vuodel- ta 1877. Tätä Hyppy-Heikiksi nimettyä vaivalloista, mutta tarkkaa asetta käytettiin vielä talvisodassa yleisesti. Edel- leen on pihalla nähtävänä muutamia panssarivaunuja, joista tunnetuin on T 34/85 eli

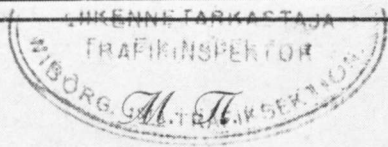
Talvisodan ruotsalainen vapaah- toinen (vas.), suomalainen taisteli- ja ja puna-armeijalainen aseineen ja välineineen

Pitkäputkinen Sotka, toisen maailmansodan panssarivaunujen kuningatar.

Edellä kerrottu kuuluu So- tamuseon perusnäyttelyn esi- neistöön, joka on aina nähtä- vissä. Lisäksi museossa jär- jestetään lähes vuosittain eri- tyisnäyttelyitä, joista ilmoite- taan lehdissä.

Museossa käy vuosittain muutamia kymmeniä tuhansia koti- ja ulkomaisia vieraita. Erityisesti se näyttää olevan nuorten suosiossa, joita histo- ria — myös sotahistoria — to- della kiinnostaa.

Museoon voi tutustua kaik- kina päivinä paitsi lauantaisin kello 11.00—15.00. Opastus on saatavissa myös englannik- si ja saksaksi, jolloin se on tilattava etukäteen. □

№ 837
Выборгское

Мандаринское Отделение.

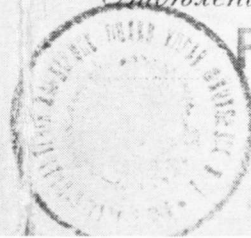
Семья *Кемпе*

Имя *Армасъ*

Отчество

Должность *м. д. старши*
бухгалтера.

Начальник Выборгского
Отделения

Ротмистръ

M. T.

Viipurin santarmipäällikön rautatievirkamies Armas Kempille antama henkilöllisyystodistus

EERO ERÄSAARI

Eversti

ARMAS KEMPPI ja

Viipurin tragedia

*Menneitten sotiemme
vaiherikkaassa historiassa on
päivä, jonka muisto on synkempi
kuin minkään muun: kesäkuun
20. vuonna 1944, Viipurin
viimeinen päivä.*

Valtakunnan sotalippu Viipurin linnan tornissa oli koko maamme itsenäisyyden ajan symbolisoinut Karjalan vapautta. Sen laskeutuminen ja kauptungin menetys merkitsivät iskua koko kansan sielunelämään. Karjalan kannasta puolustaville suomalaisille sotilaille Viipurin luhistuminen merkitsi totuuden hetkeä: nyt oli kova edessä — oli kestävä, muuten menee koko Suomi.

Viipuria puolusti eversti *Armas Kempin* komennossa 20. Prikaati, joka pysyi asemissaan vain vajaan päivän. Sen puolustuksen nopeaan luhistumiseen oli monia syitä, joita tutkittaessa jälkiviisaus ja omien käsien pesu ovat olleet merkittäviä ilmiöitä. Kommentaja joutui asian johdosta sota-oikeuteen, joka antoi pääsyytteen osalta vapauttavan tuomion. Tapahtumaketju mursi kuitenkin miehen terveyden ja hän kuoli muutaman vuoden kuluttua.

Mikä mies oli

eversti Armas Kempin? Mitä hänestä tiedetään? Mitä Viipurissa tapahtui 20.6.1944?

Tuleva morsian Selma Inkinen saattamassa Saksaan lähtijää

ARMAS KEMPPI, SOTURI PELOTON JA NUHTEETON

Armas Artturi Kemppi syntyi 5.8.1893 Haminassa työläiskodin lapsena. Hänen vanhempansa olivat kirvesmies *Juho Kemppi* ja *Helena Leiri*. Lahjakas poika sai käydä Viipurissa viisi luokkaa lyseota. Sen pitemmälle eivät perheen varat riittäneet, vaan oli päästävä kiinni leivän syrjään. Näin Armas siirtyikin virkamiensharjoittelijaksi rautateille ja suoritti virkamiestutkinnon 1912. Tasainen ja turvattu elämänura näytti olevan edessä. Toisin kävi.

Syttynyt maailmansota ja jääkäri-liike alkoi kiehtoa maan nuorisoa. Kempin liittyi Jääkäripataljoona 27:ään 10.12.1915, osallistui sen mukana taisteluihin Saksan itärintamalla ja sai erikois-

komppanian päällikkönä useissa joukko-osastoissa, pataljoonan komentajana Keski-Suomen Rykmentissä ja Karjalan Kaartissa, alipäseerikoulun johtajana Pohjan Rykmentissä, Ylivieskan Sotilaspiirin päällikkönä ja jälleen pataljoonan komentajana Keski-Suomen Rykmentissä talvisotaan saakka, vuodesta 1935 alkaen everstilutnanttina.

Eversti *Lauri Harvila* muistaa Kempin hyvin Karjalan Kaartin ajoilta. Juuri Sotakorkeakoulusta tullessaan kapteenina Harvila piti upseerien jatkokoulutuksessa esitelmän huollon kulusta taistelussa. Kempin arvosteli sen näin:

— Olemme tässä juuri kuulleet hienon esitelmän. Näin pätevää tietoa meille tuovat korkeasti koulutetut herrat. Kuitenkin haluaisin sanoa nuorille upseereille, jotka joutuvat ehkä toimimaan sodassa komppanian päällikkönä: kaiken muun voitte vielä unohtaakin, mutta muistakaa pitää kenttäkeittiö porukan mukana!

Siinäpä oli sääntö, joka todella oli tosi paikassa kullakin arvoinen.

Yleisesikuntaupseeria Kempistä ei koskaan tullut. Koulupohja oli viran ohella suoritetuista opinnoista huolimatta heikohko ja harrastuksetkin viittasivat käytännön komentajatehtäviin.

Upseeritoverit ja alaiset tunsivat Kempin pystyvän ja rehtinä kenttäupseerina, joka nautti yleistä kunnioitusta. Keski-Suomen Rykmentissä häneen tutustuivat mm. lukuisat kokelaspolvet, koska hän taktiikan opettajana toimien huolehti mieleenpainuvalla tavalla heidän jatkokoulutuksensa. Rykmentin sotaharjoitukset tapahtuivat usein hänen johdolla.

Perhe oli perustettu normaaliin tapaan kohta vapausodan jälkeen. Lapsia oli kolme, poika ja kaksi tyttäretä.

TALVISODAN TAIPALEENJOKI

Armas Kempin sodan ajan tehtävä oli toimia Jalkaväki-

kurssilla Berliinissä ”räjäytyskoulutuksen”, jota nykyisin termein ilmeisesti nimitettäisiin lähinnä sissikoulutukseksi.

Syksyllä 1917 Kempin lähetettiin Suomeen järjestämään ja kouluttamaan Loviisan suojeluskuntaa, jota hän myös johti Loviisan taistelussa. Loviisalaisten jouduttua väistymään Kempin seikkaili salateitse valkoisten puolelle ja toimi komppanian päällikkönä mm. Lusin, Heinolan ja Hillosensalmen taisteluissa. Sodan jälkeen hänestä tuli Loviisan suojeluskunnan kunniajäsen.

Vapausodan jälkeen Kempin upseerintutkimus oli tavanomainen: nuorempana upseerina ja

rykmentti 30:n komentajana. Rykmentti perustettiin Keski-Suomen miehistä Jyväskylän alueella YH:n ensimmäisessä vaiheessa. Se kuului eversti V. Kauppilan komentamaan 10.Divisioonaan, joka puolestaan oli osa kenraalimajuri A. E. Heinrichsin III Armeijakuntaa.

Rykmentti keskitettiin Kannakselle ja kuljetettiin Pyhäjärven ja Sakkolan asemille.

III AK:n 11.10.1939 antamassa käskyssä täsmennetään tulevaa tehtävää mm seuraavasti:

"Armeijakunta pitää 10.D:lla sen saaman käskyn mukaisesti linjan Vuoksi—Suvanto—Taipaleenjoki lohkolla, jonka oikea raja on Vuoksi—Pasurinlahti—Raa-kolanjärvi—Valkjärvi ja va-sen raja Laatokka."

Eräessä myöhemmässä käskyssä järjestellään elintärkeää panssarintorjuntaa näin:

"Divisioona saa kolme 13 mm:n hyökkäysvaunutorjuntakivääriä, joilla järjestetään koulutusta."

Heikonlaiset olivat eväät käytäessä sotaan panssaritua suurvaltaa vastaan!

Sodan syttyessä JR 30:n pääosat olivat divisioonan reservinä parisenkymmentä kilometriä Taipaleen linjan takana Enkkuan—Yläjärven alueella.

ITSENÄISYYS-PÄIVÄN KOETUS

Kaksi divisioonaa käsittävän vihollisen voimaryhmän raju hyökkäys alkoi tällä alueella 6.12. ja saavutti heti menestystä: vihollinen pääsi vahvoim voimin yli Taipaleenjoen eivätkä suomalaisten vastatoimenpiteet, joihin mm JR 30 osallistui, ottaneet menestykseen. Komentosuhteet olivat kiivaan taistelun jälkeen sekaisin ja ne järjestettiin 8.12. siten, että everstiluutnantti Kemppi sai johtoonsa Kirvesmäen lohkon. Joukkoina alueella oli sekä rykmentin omia että vieraita yksiköitä.

Vastahyökkäysuunnitelmista oli luovuttava ja alistuttava siihen, että vihollinen oli

Jääkäri Armas Kemppi Preussin Jääkäripataljoona 27:n matrikelissä

Jääkäriiluutnantti Vaasassa yhdessä Maijan kanssa

ja pysyi Koukunniemessä Taipaleenjoen pohjoispuolella. Kirvesmäen linjasta oli kuitenkin pidettävä kiinni, muutoin olisi koko Taipaleenjoen ja Itä-Kannaksen puolustus romahtanut. Oli kysymys torjuvasta puolustuksesta — vaikka viimeiseen mieheen.

Kemppi paneutui tehtäväänsä koko tarmollaan. Muuan hänen pataljoonankomentajistaan, eversti Eino Polón kertoo, että Kemppi lähet-

ti upseereilleen henkilökohtaisen kirjeen, jossa selvensi taistelun luonnetta ja teroitti sitä, että tappiot ja kuolema-kin olivat todennäköinen vaihtoehto. Kirje oli poltettava lukemisen jälkeen.

Komentaja tunsu alueensa ja liikkui paljon edessä. Hänen käskynsä pohjautuivat todelliseen tilanteeseen eikä hän vaatinut mahdottomia.

Miehet olivat taistelujen paineessa lujilla. Niinpä komentaja vaihtui paitsi Terenttilää puolustavassa naapurirykmentissä myös divisioo-

lut, mistä syystä huolto — myös haavoittuneiden evakointi — yleensä voitiin suorittaa vain öisin. Tykistö tuli tukki säännöllisesti vahvistamattomat haudat, jotka oli jälleen yöllä lapioitava auki. Kaikissa tukikohdissa ei ollut lainkaan korsuja, ainoastaan jonkinlaisia lämmittelykuoppia.

Everstiluutnantti Kemppi johti Kirvesmäen puolustusta lujasti ja taitavasti. Hänen komentokorsunsa Jyväshovi oli lohkon puolustuksen keskipiste, jonka alueelta vastatoimenpiteet säännöllisesti alkoivat.

SOTILASVALAN VOIMALLA

Kapteeni Paavo Linnantera, eräs alueen komppanianpäälli-

Toinen Taipaleen puolustaja, entinen Savon Jääkärirykmentin komentaja Aarne Leopold Blick

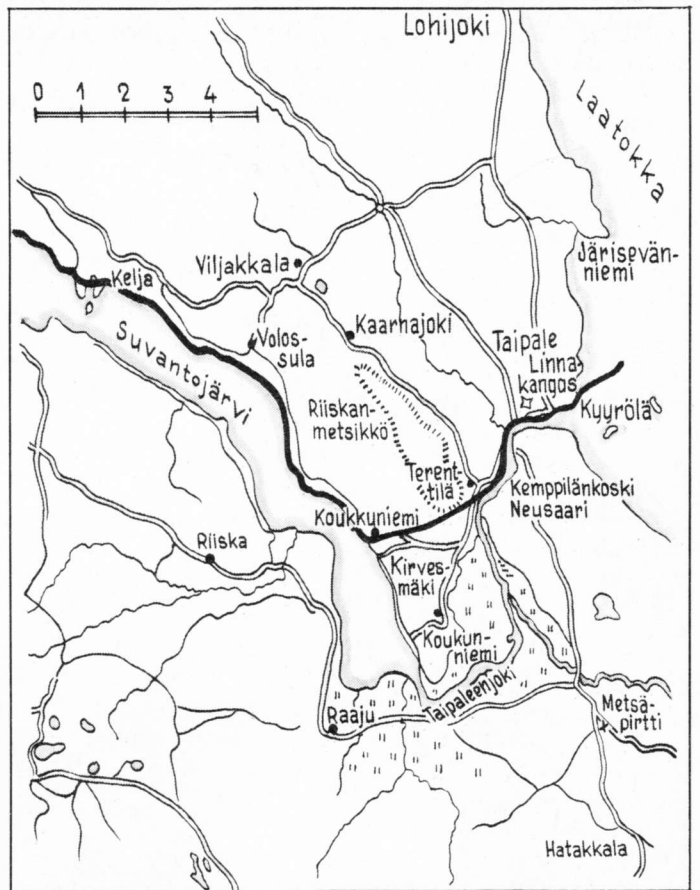

nassa, jonka otti johtoonsa rauhan ajan Savon Jääkärirykmentin komentaja eversti Aarne Blick.

Vihollisen painostus jatkui voimakkaana aina joulukuun 17. päivään saakka. Vastahyökkäyksiä tai mottitaisteluja ei täällä voitu ajatella — oli vain kestävä etulinjan tukikohdissa, jotka olivat 100—150 metriä leveitä ampumahaudan pätkiä. Yhteishautoja taaksepäin ei juuri ol-

Suvannon rantaa Keljan suunnalla

▲ Taipaleen taistelumaasto

◀ 1919 Kuokkalassa yhdessä lankomiehen Reino Kalervo Inkisen kanssa, josta hänestäkin tuli sotavuosina eversti

”Kannaksella hyökkäsi vihollinen 25.12. useissa kohdin hyökkäysvaunujen, tykistön ja ilmavoimien tukemana. Päähyökkäyksensä se suoritti Suvannolla, jonka se yritti ylittää Haitermaan, Sakkolan, Keljan ja Volossulan kohdalla. Kaikki hyökkäykset torjuttiin vihollisen kärsiessä suurta mieshukkaa. Päivän kuluessa saatiin sotasaaaliina 5 jalkaväkitykkiä, 16 konekivääriä, 5 pikakivääriä ja otettiin 50 vankia, minkä lisäksi 2 hyökkäysvaunua tehtiin liikuntakyvyttömiksi. Suvannon jälle jätti vihollinen 700 kaatunutta.”

Vastahyökkäykset suoritettiin everstilutnantti Kempin johdolla nopeasti ja tehokkaasti. JR 30 vakautti tilanteen muutamassa tunnissa rajuissa taisteluissa, joissa mm I Pataljoonan komentaja majuri J. Sohlo kaatui. Päämajan tilannetiedotus ei kuitenkaan kertonut aivan koko totuutta, sillä vihollinen pääsi pienehköin voimin pesiytymään Suvannon pohjoisrannalle Keljaan, josta se saatiin pois vasta majuri Oiva Saarelaisen Er.P

nittiin olleen mukana, eversti Kemppi lausui lopuksi:

— Ei tänne ole tultu runoilemaan eikä natsoja, ruusukkeita tai kunniamerkkejä hankkimaan, vaan puolustamaan isänmaata.

JOULU SUVANNOLLA

Päämajan tilannetiedotus kertoi 26.12. klo 12.00:

köistä, muistelee ensi kohtamistaan Kempin kanssa.

”Kun sinne saavuini räjähtelivät kranaatit komentokorsun ympärillä. Näköjään paine oli kova etulinjaa vastaan kiireisestä toiminnasta päätellen. Miehii meni sekä tuli ja kiireisiä käskyjä jaettiin. Edessäni seisoivat uljas ja karski soturi, jonka sanat painuivat sieluni sisimpään.

— Muistaako luutnantti sotilasvalan ja muistaako luut-

nantti upseerivalansa? kuuluivat komentajan sanat.

— Herra eversti, en muista tarkkaan pitkää valan kaavaa, mutta kyllä sen hengen ja ytimen pääpiirteissään, vastasin.

Se näytti tyydyttävän komentajaa, joka siirtyi antamaan neuvoja ja ohjeita. Keskustelu päättyi lujaan kädenpuristukseen.”

Eräässä puhuttelussa, jossa Kirvesmäen tukikohdan puolustajan Yrjö Jylhänkin mai-

6:n 27.12. suorittamalla hurjalla vastahyökkäyksellä.

Kaikkiaan jäi Suvannon jälle joulun seudun taisteluisa 2000 kaatunutta. Sotasaa- liina saatiin mm 140 koneki- vääriä, 12 panssarintorjunta- tykkiä ja noin 1700 muuta asetta.

alkoi Kirvesmäen lohkolle voimakkaan tykistövalmiste- lun jälkeen 11.2. Taistelut jat- kuivat sitten kiivaina aina so- dan loppuun saakka venäläis- ten pyrkiessä kaikin voimin murtoon myös Itä-Kannaksel- la. Yhden vuorokauden ku- luessa 11.2. laskettiin Kirves-

mäen etulinjan pudonneen noin 50.000 kranaattia. Hel- mikuun 15. päivänä pommitti- vat neuvostoilmavoimat loh- koa koko vuorokauden. Etu- linjan asemat hieroutuivat ole- mattomiin, miehet loppuivat tukikohdista ja taistelut siirtyi- vät vähitellen kilometrin ver-

mäen lohkolle.

Kirvesmäessä hän miehi- neen koki rauhan tulon. Kovat komentajat ja lujat miehet oli- vat hankkineet isänmaalle to- taalisen torjuntavoiton. Divi- sioonaa siirtyi haavojaan nuol- len Simpeleen — Savonlinnan alueelle.

Osuman saanut korsu Terenttilässä

SA-kuva

HELMIKUUN HELVETIN- VIKKO

Tammikuun alussa vaihdettiin harhauttamissyistä 10.D:n nimi 7.D:ksi ja JR 30:n JR 21:ksi. Sota oli "tavallista" asemasotaa, jonka aikana joukkoja yritettiin vaihtaa lepuuttaa ja täydentää. Divi- sioonan komentajaksi tuli 15.1. rauhanaikaisen Valkoi- sen Kaartin komentaja eversti E. Vihma eversti Blickin jää- dessä hänen apulaisekseen.

Huolellisesti valmisteltu venäläisen 150.D:n hyökkäys

Divisioonan komentajaksi tuli entinen Suomen Valkoisen Kaartin ko- mentaja Einar Vihma

ran taaksepäin ennalta jonkin verran varustetulle tukilinjal- le.

Joukkoja oli vaihdettava usein, koska ne olivat loppuun väsyneitä. Vaihtojen yhtey- dessä joutui Kempin JR 21 vuorollaan 29.2. rintamavas- tuuseen Terenttilän lohkolle. Koska tämänkin lohkon etu- linjan korsut olivat lähes kaikki tuhoutuneet, vaihtoi Kemp- pi nyt väsyneitä pataljooniaan etulinjassa joka yö.

Maaliskuun alussa suoriteti- n jälleen uudelleenjärjestel- lyä ja Kemppi rykmenttei- neen siirtyi 5.3. rintamavas- tuuseen alkuperäiselle Kirves-

Kempin rykmentin kom- panianpäällikkö ja talvisodan runoilija Yrjö Jylhä on ikuis- tanut Taipaleenjoen kokemuk- siaan "Kiirastuli"-kokoelmas- saan. Kirjan ensimmäisen kappaleen hän kävi ojentamassa esimiehelleen ja ystä- välleen Armas Kempille va- rustaan sen paljon sanovalla omistuskirjoituksella:

*"Kirvesmäen kalvalle,
Suvannon salvalle,
Terenttilän teljelle
ja kelpo aseveljelle
Yrjö Jylhä"*

JATKUU SEUR. NO:SSA

Talvisodan ritareita

VÄINÖ HAHTELA

Rauhan vallitessa on useimmiten mahdoton arvioida, kuka on kunnialla kestävä sodan ankaran koetuksen. Usein ovat maan hiljaiset tosipaikassa lujimmat.

ALIKERSANTIT KOHTAMÄKI JA HANHINEVA olivat lakeuden lapsia, kotoisin Pohjanmaalta. Ylimääräisten kertausharjoitusten alkaessa syksyllä 1939 oli Kohtamäki koulutuksensa perusteella määrätty Jääkäripataljoona 4:n I.K:n lääkintäaliupseeriksi ja Hanhineva saman komppanian ryhmänjohtajaksi.

Kumpikin olivat maan hiljaisimpia — melkeinpä ujoja. Kohtamäen sotilaallisuuskin antoi aihetta huomautuksiin. Pystyisikö hän sodassa hoitamaan vaativan tehtävänsä, komppanian lääkintähuollon? Siitä keskusteltiin vähän ennen talvisodan syttymistä päällikön ja vääpelin kesken.

Pianhan se nähtäisiin, sillä taivaan merkit olivat synkät. Vaikka pyrittiinkin jokaiselle paikalle määräämään mahdollisimman sopiva mies, ei nyt enää ollut vaihtoihin aikaa eikä pätevää syytäkään.

Marraskuun viimeinen päivä herätti Suomen kansan sodan karmeaan todellisuuteen. Rajoja suojaamassa olevat

Partio valmiina lähtöön

Kirjoittaja 1939

miehet näkivät, miten tuhannet savu- ja tulipatsaat kohosivat rajakylistä syystalven taivaalle ja miten tuhannet rajan takaa tulevat kranaatit pirstoi-

vat ikivanhaa suomalaista asutusta. Talvisodan taistelut olivat alkaneet.

VAPAAEHTOISIA RIITTÄÄ

Sodan ensimmäinen päivä alkoi kallistua iltaan, kun Raudun Orjansaarta puolustava JP 4:n I.K sai käskyn tiedustella yön aikana alueella Anttolan mylly — Riitakorpi — Vepsä. Komppanian päällikkö luutnantti Hahtela tiedusteli tehtävään vapaaehtoisia.

Heitä oli — aivan liikaakin. Ensimmäiset tulevat jo ilmoitautumaan.

— Ketähän sieltä tulee? tuumitaan mielenkiinnolla ko-

mentopaikalla.

Resuinen filtti siirtyi syrjään korsukuopan oviaukosta ja päällikön eteen astuu alikersantti Hanhineva ilmoittautuen halukkaaksi partioon. Ja mitä ihmettä — pian Hanhinevan perässä ilmoittautuu alikersantti Kohtamäki! Kumpikin pojista on niin täynnä tarmoa ja toiminnanhalua, ettei tuntisi samoiksi miehiksi rauhan päiviltä.

— Mitenkä Kohtamäki partioon, lääkintäaliupseeri?

— Täällä ei nyt tarvita minua, mutta partiossa voi tulla haavoittuneita, perustelee Kohtamäki asiaansa.

Komppanian huollon johtaja jääkärivääpeli *Kantonen* yhtyi perusteluihin ja ensimmäiset vapaaehtoiset partion johtajat hyväksytään. Miehet valitaan saman tien ja partion vahvuudeksi määrätään yksi ryhmä.

Huolellisten valmistelujen jälkeen ylittää partio etulinjan tukikohtaan kello 20.00. Harvassa jonossa pitkin Anttolaan johtavaa tien vartta vetää Hanhineva miehiään pimeään yöhön.

Tuhansia valojuovia sinkoilee rajan suunnalta kaikkialle taivaalle. Edessä on outo, vaaroja täynnä oleva maasto.

Anttolan suunta tuntuu tyhjältä, mutta Raasulin suunnalla kihisee ja kuhisee kuin muurahaispesässä. Muutaman kilometrin kuljettuaan kääntyykin partio kohti Raasulin tietä.

Partion muotona on nyt avoparijono. Edetään hiljaa ja varovasti, konepistoolit ja käsikranaatit valmiina. Mielikuvitus loihtii näkyville aavemaisia olentoja, jotka hoippuvat ja huojuvat puiden seassa kuin satujen haltijat. Lähelle päästyä mies toteaa kuitenkin aa-

Jääkäripataljoona 4, talvisodan "Hiipijä", Lemetin mottimaisemilla

Enää on matkaa 100 metriä. Nyt näkyy koko leiri täysin selvästi.

Siellä on hevosia, tykkeitä ja miehiä leiritulien äärellä. Il-tapalalla näyttävät olevan arojen pojat. Yksi vihollismies, jolla on pistooli vyöllä, kävelee edestakaisin leirialueella — ilmeisesti joku upseeri. Tuntuvat olevan huolettomia poikia, kun eivät ole mitään varmistusta asettaneet partion tulosuuntaan — vai liekö se

valloittajan ylimielisyyttä? Sodassa sellainen kostautuu.

HURJA NÄYTELMÄ

Matkaa on tuskin enempää kuin 50 metriä, kun pimeässä yössä kuuluu Hanhinevan hurja karjaisu — tulta!

Ensimmäisten terävien sarjojen jälkeen syöksytään aivan lähelle, heitetään yhteisheitolla käsikranaatit ja jatketaan tulitusta.

Leirissä vallitsee täydellinen sekasorto. Miehet tavoittelevat aseitaan, mutta kaatuivat toinen toisensa jälkeen. Hevosia näyttää olevan pitkälti toistakymmentä. Ne nousevat korskuen pystyyn, riuhtovat valjaissaan ja sotkeutuvat vetoaisoihin kunnes tappava luoti on lopettanut kunkin eläimen kärsimykset.

Partion hyökkäys oli kuin pyörremyrsky, joka hetkessä hävittää kaiken tieltään.

Leirin käytyä täysin elottomaksi ja partion aikoessa koota sotasaalista mukaan, huomaa se Raasulin suunnalla toisen leirialueen, joka on paljon suurempi kuin tuhottu leiri. Sieltä alkaa kuulua valtava huuto ja mekastus ja pian laulavat "emmat" kohti partiota. Sotasaalis jää näinollen vähäiseksi, vain muutama kokardi ja yksi nagani on saalisluettelossa.

Nyt ei ole aikaa viivyttellä, sillä koko Raasulin suunnan metsä suorastaan kuhisee vihollisia! Nopea tuli-isku uuteen maaliin ja vetäytyminen tulojalkia taakse.

Yksi partiomiehistä haavoittui ranteeseen. Kohtamäkeä tarvittiin partiossa. Partio- retki oli kahden pohjalaisen alikersantin ja rohkeiden jääkärien pelinavaus sodassa. Otteet enteilivät todellista talvisodan henkeä.

UUSIIN SOTATOIMIIN

JP 4 on joulun tienoilla reservinä Keski-Kannaksella. Muolaanjärven kautta joudutaan partioimaan vihollisen puolelle. Hanhineva pyrkii taas työhön, väittää ajan käyvän pitkäksi reservissä. Pää-

Hyökkäys tulivoimaiseen mottiin on aina vakava yritys

veen heiluvaksi oksaksi tai pensaaksi.

Jokainen oksan rasahdus ja voimakkaampi tuulen henkäys saa partion jähmettymään paikoilleen — onhan pojilla ensimmäinen partio- retki sodassa.

Sitten — kosketus.

Yllättäen alkaa kuulua ihmisääniä ja suoraan edessä näkyy nuotiovaloja, ehkä noin parin sadan metrin päässä.

Partio pysähtyy ja Hanhineva kokoaa miehet ympärilleen. Pohditaan yhdessä tilannetta.

Suunnitelma on lyhyt ja selvä: edetään avorivissä mahdollisimman lähelle ja annetaan tulylläkkö, jonka jälkeen käydään leirin kimppuun.

Kun varovaisesti lähdetään liikkeelle, on jännitys huipussaan.

Aseveli on saatava pois kuolemanloukusta!

see ja toimii loistavasti, kokemusta jo takataskussa.

JP 4 hyökkää 23.12.39 Parkkilan kannaksella. Jo lähtöasemassa tulee vihollisen tykistötulesta tappioita. Kohtamäki ehtii kaikkialle. Jokainen haavoittunut saa nopeasti ensiavun. Ja kun ei koko hyökkäyksestä näytä tulevan mitään, auttaa Hanhineva kotipuolen kaveria. Hänet tapasi aina siellä, missä oli toimintaa.

Sitten JP 4 oli jo jättänyt Kannaksen taakseen ja tullut tammikuun alussa uudelle sotanaäyttämölle, Laatokan pohjoispuolelle. Ankara mottisota oli nyt ovelta.

7.1.40 IV AK:n aloittaessa hyökkäyksensä Koirinoja—Pitkäranta maastoon hyökkäsi JP 4 kärjessä Pukitsaan.

Lähdettäessä liikkeelle oli päivä kirkas ja pakkaneen huippulukemissa.

Länsi-Lemetin pohjoispuolella joutuu 1.K vihollisen tuliylläkköön. Etenemissuunnassa oikealla on korkea harjanne, jossa vihollisjoukkue on hyvissä asemissa.

Käydään kiivasta tulitaistelua melko harvassa metsämaastossa, matkaa vain 150 metriä viholliseen. Kersantti *Loponen* saa tehtäväksi saarostaa ja karkottaa marssimiehensä häiritsijät.

Silloin yhtyy Hanhineva ryhmällään oma-aloitteisesti hyökkäykseen ja on ratkaisevana apuna Loposelle hiippalakkien eliminoimisessa. Kohtamäki kulkee taas vuorostaan kumartamatta kuin kuningas pitkin ketjua ja antaa haavoittuneille ensiavun.

Eteneminen Pukitsaan jatkuu koko yön. Väsyneet miehet pyrkivät väkisin nukkumaan hangelle. Hirveässä pakkasessa se tietäisi selvää ja nopeaa paletumiskuolemaa.

Miesten tila on hämmästyttävä: he ovat valveilla ja pystyssä, mutta eivät käsitä asioista mitään. Heitä saa ravistaa, läimäyttää poskelle ja puristaa niin, että käsivarret ovat mustelmilla ennen kuin he tajuavat, mistä on kysymys.

Kohtamäki on päällikön ja joukkueenjohtajien kanssa tar-

Kävikö pahasti?

mokkaasti "herätystyössä" mukana. Hän hoitaa paletumat ja tekee parhaansa, etteivät miehet pääsisi nukkumaan lumivuoteelle — niin ihanalta kuin se väsyneestä ihmisestä tuntuukin.

ULJAS LOPPU

Kun Pukitsan valtauksen jälkeen JP 4 hyökkää Viinämäkeen yöllä 11.1.40, on 1.K:n tavoitteena Myllykylän luona olevat rautatie ja maantie.

Tiet saadaan poikki, mutta päivän vajettua alkaa tilanne kiristyä, sillä vihollisen hyökkäysvaunut tulevat leikkiin mukaan.

Komppania on saanut muutamia kasapanoksia ja polttopulloja panssarien torjuntaan. Hanhineva on ryhmänsä kanssa rautatien varrella mukanaan muutamia uusia torjuntavälineitä. Hänellä on tarkoituksena väijyä radan varrella ja tuhota lähestyvät vaunut.

Tilanne muuttuu kuitenkin päivän valjettua, sillä vaunut eivät ajakaan pitkin rataa, vaan piirittävät Hanhinevan ryhmän. Onneksi ryhmällä on rautatien varrella painanne, joka tarjoaa hyvän suojan — mutta jos yrittää nousta, am-

mutaan vaunuista heti.

Heittomatka on kasapanoksille liian pitkä, eivätkä vaunukaan uskalla tulla lähemmäksi. Tätä heveltillistä tilannetta kestää koko päivän.

Armahtavan avun tuo illan pimeys. Silloin nousee Hanhineva ja heittää kasapanoksen ja polttopullon, joka kehittää tiheän savunverhon.

Tämä tempu auttaa. Vaunut eivät uskalla jäädä pimeään, niillä on siitä huonoja kokemuksia. Ne alkavat vähitellen siirtyä omiensa luo.

Hanhineva käskee miestensä lähteä yksitellen pois tuosta pirunloukusta ja jää itse viimeiseksi suojaamaan muita.

Kaikki ryhmän miehet pelastuivat, mutta Hanhineva ei saapunut yksikkönsä. Viimeksi lähtenyt mies näki, miten Hanhineva yritti vielä heittää kasapanoksen montun reunan yli, kun samalla vaunun tykin täysosuma iski häneen. Hanhinevaa ei saatu kaatuneena pois kentältä, sillä vihollinen piti tiukasti kyseisen maaston hallussaan.

LEMETTIIN

JP 4 luovutti Pukitsan pirstoutuneet asemat 26.1.40 Er.P

22:lle ja siirtyi Lemettien maastoon.

Ensimmäinen hyökkäys Länsi-Lemetin valtaamiseksi suoritettiin 28.1.40 aamuhämärissä. Hyökkäys tapahtui suoraan etelästä motin pitkää panssarikylkeä vastaan siten että 1.K ja 3.K olivat etulinjassa ja 2.K reservissä.

Pimeän ja metsän suojassa päästiin hyvin eteenpäin, mutta lähestyttäessä motin eteläpuolella olevaa aukeaa ja päivän alkaessa valjeta muuttui tilanne. Motissa oleva vihollinen ei nukkunut, siellä odotettiin ja annettiin hyökkääjän tulla tarpeeksi lähelle ennen tulenavausta.

Eteneminen jatkuu nyt pitkien miesten kaivamia lumiuria. Oli mentävä läpi lumen ja teräksen — ilman raskasta tulta.

Kun matkaa on enää motiin 150 metriä, alkaa panssaripirssi elää: hyökkäysvaunujen tykkien putket kääntyvät hitaasti mutta varmasti kohti eteneviä jääkäreitä. Julmaan tykkien paukkeeseen yhtyvät konekiväärit ja muut jalkaväen aseet.

Todellinen taistelu on alkanut. Puolustajina ovat tuntemattomat Venäjän miehet, nääntyneet ja nälkäiset, hevosien lihalla tähän asti hengissä selvinneet, mutta lujan teräksen suojaamina, hyökkääjinä taas nuoret ja verevät jääkärit, joiden horjumaton tahto on ajaa maahantunkeutajat takaisin rajojen taakse.

Tuli ei ihme kyllä ole niin tappavaa kuin tuollaiselta matkalta voisi luulla. Oli aivan kuin näkymätön käsi olisi sen taaskin nostanut melkein pä puiden latvojen korkeudelle, kuten tapahtui koko talvisodan ajan.

Tappioilta ei kuitenkaan voitu välttyä, sillä ylempää määrätty H-hetki — aamuhämärä — johti siihen, että päivän vajettua jouduttiin parhiksi tehokkaimman tulen alle.

Hyökkäys oli auttamattomasti pysähtynyt. Länsi-Lemetti kyllä vallattiin, mutta vasta muutamaa päivää myöhemmin, kun oli annettu aikaa valmisteluihin ja käytetty tak-

tiikkaa ja tekniikkaa sekä Luojan antamaa talonpoikaisjärkeä. Se vallattiin JP 4:n toimesta pimeällä yöllä ja ilman tappioita.

Mutta menkäämme takaisin tähän ensimmäiseen yritykseen.

”LÄÄKINTÄMIES...”

Etummaisiet miehet ovat päässeet jo aukeamalle, muutamia kymmeniä metrejä metsän reunasta. Hyökkäys keskeytetään ja miehet käsketään vettäytymään lähtöasemiin.

Edestä kuuluu kaikkialta huutoja:

— Lääkintämiehet tänne!

Päällikkö seisoo kahden lähettinsä kanssa ison kuusen luona. Äkkiä retvahtaa kuusen latvus silmille tykin ammuksen katkaisemana. Kumpikin lähetti haavoittuu, mutta päälliköltä menee vain oikea käsi tunnottomaksi. Sellaisena se pysyy muutaman päivän, vaikka miehessä ei ole yhtään naarmua.

Kohtamäellä ja hänen lääkitämiehillään on kiireiset ajat. Kohtamäki ehti kaikkialle ja aina sinne, missä apu on kiireisin. Hänellä on kentäpölyssä ”troppia”, mikä lämmittää ja virkistää kylmän kangistamia sekä vertansa menettäneitä haavoittuneita.

Nyt tarvitaan kaikki irti saatavat ahkiot haavoittuneiden ja kaatuneiden kuljetuksiin. Vähitellen tyhjenee taistelukenttä, mutta aivan edessä kuuluu vielä suomenkielistä puhelua ja jonkinlaista vaikerusta:

— Tulkaa auttamaan...

Kohtamäki kuulee ja ryömii eteen. Ahkio on jätettävä vähäisen penkan taakse. Siellä lumiuran päässä on hänen oma lääkitämiehensä — avuttomana, haavoittuneena.

Miehen pois saaminen näyttää toivottomalta. Jos vähänkin nostat päätäsi, tulee luotiryöppy niin että lumi polisee.

Mutta Kohtamäki ei hellitä. Aseveli on saatava pois kuolemanloukusta.

Takaa järjestetään kaikki mahdollinen apu.

Kestää kaksi tuntia ennen

kuin erään lumiuran suunnasta alkaa kuulua ähkimistä ja hiljaista keskustelua. Jo näkyynokinen lumipuvun huppu ja pian on ahkiossa makaava haavoittunut komentopaikan suojaisessa katveessa. Mies on niin veressä, ettei häneltä

komentopaikan, taisteli Kohtamäki lääkitämiesten kanssa kuin leijona.

Hyökkäessä Itä-Lemettiin 18.—28.2.40 jatkoi Kohtamäki työtään entiseen tapaan. Eräänä päivänä luki päällikkö komppanialleen pataljoonan

— Tohon jalkahan...

— Housut pois!

Joo, olihan se luoti vain mennyt reisilihaksen läpi! Kiireesti mies Jsp:lle ja sieltä edelleen Sotasairaalaan.

Sota oli loppunut ja aseet vaienneet, kun komppania sai

JP 4, ”Hiipijä”, ensi kerran koossa talvisodan päätyttyä, edessä valkoturkkinen komentaja majuri ”Motti”-Matti Aarnio

näy kuin valkoiset silmämunat.

— Kävikö huonosti? kyselee päällikkö.

— Ei täs mittää hättää oo, nää on vaa sellasii pintanaarmuloi, mut helvetti ko jalat ei pie yhtää päällä! Kyl mie takasii tulen ko saahaa nää reijät paikattua!

Niinpä niin — sellaista oli talvisodan henki. Valitettavasti miehen nimi on häipynyt mukana olleiden muistista.

ONNETON KOHTALO

Kohtamäen lääkitäryhmän vahvuus väheni päivä päivältä, mutta itse hän jatkoi uupumatta toisten auttamista. Hän osasi myöskin taistella ja joutaa toisia: kun Väli-Lemetin eli Myllykylän valtauksessa vihollinen yllätti komppanian

päiväkäskyn, jossa oli mm. seuraava kohta: ”Alikersantti Kohtamäki ylennetään taistelussa osoitetusta urhoollisuudesta ja neuvokkuudesta kersantiksi.”

Hyökkäykset Itä-Lemettiin jatkuivat joka yö. Kylmissä korsuissaan värjötteleviä 34.Hv.Prikaatin miehiä piti pitää lämpiminä, ettei totuus unohtuisi.

Erään yöllisen hyökkäyksen jälkeen oli Kohtamäki huonossa kunnossa, mutta ei ilmoittanut, mikä oli miehessä vikana.

Päällikkö meni töpinän telttaan. Jo ensi silmäys osoitti, että Kohtamäessä on kuumetta. Seurasi tiukka kuulustelu, sillä oli ilmeistä, että mies oli haavoittunut.

— No joo — kyllähän se vähän sattui...

— Mihin? tiukkasi päällikkö.

masentavan tiedon: sotasairaalan pommituksessa Mikkelissä oli kersantti Kohtamäki kaatunut.

Kohtamäki ja Hanhineva olivat jo veren perintönä omaksuneet vapaudentunnon ja isänmaanrakkauden. Heidän kaltaisinaan talvisodan ritarit oli paljon. He tekivät mahdollottoman mahdolliseksi ja saivat aikaan talvisodan ihmeen. He olivat miesten miehiä, joiden ansiosta siniristilippumme yhä hulmuu vapaan isänmaan yllä. Heidän tekojensa tulisi olla nykyisen ja tulevien miespolvien kannustimena. Heidän jättämänsä perintö takaa itsenäisen Suomen. □

Viimeiset kranaatit putkeen

Päivä Kollaalla

Lumi on peittänyt
tykistötulen ruhjoman
maaston Kollaalla

- *Talvisodan viimeiset päivät Kollaan etulinjassa olivat kuin jatkuvaa painajaisunta.*
- *Hermonsa menettäneet ja pelkurit ajattelivat vain itseään. Ohut linja torjui kuitenkin ylivoimaisen vihollisen muutamien harvojen loppuun väsyneiden, mutta päättäväisten miesten toimin.*
- *Heidän ansiostaan Kollaa kesti.*

PALVELIN ALIKERSANT-TINA Jalkaväkirykmentti 69:ssä, sen Kranaatinheitinkompaniassa.

Päivä oli 8. maaliskuuta vuonna 1940.

Ei ollut enää kranaatteja ammuttavaksi. Yhteys tulenjohtueisiin ei sekään kovassa tulesa toiminut.

Etulinjassa käytiin ankaraa taistelua tien kohdalla olevasta kukkulasta. Puolustajat kaatuivat ja haavoittuivat lähes viimeiseen mieheen ja vihollinen pääsi murtautumaan

linjasta läpi Kollaanjärven yli asemiemme edessä olevan rantakukkulan juurelle saakka.

Mikä nyt eteen? Linja oli auki ja täydellinen läpimurto uhkaamassa. Vihollinen piti saada pois asemiemme edestä hinnalla millä tahansa, mutta ainuttakaan taisteluyksikköä vastaiskua varten ei enää ollut.

Rykmentin komentaja ryhtyi nyt itse haalimaan miehiä vastatoimiin. Jostakin piti saada kokoon porukka puolusta-

maan kukkulaa ja tekemään vastaisku vihollisen karkottamiseksi — vaikka viimeiset miehet.

Vihollisia oli meitä vastassa lähemmäs sata miestä — ilmeisesti komppania. Ajatus vastatoimenpiteistä tuntui toivottomalta, mutta yrittää piti.

Kranaatinheitinkomppanian tähteistä saatiin kokoon ryhmä. Minä olin ollut mukana Kannaksella ja kokenut taisteluja, joten jouduin ryhmän johtajaksi. Kuormastosta tuli lisäksi mukaan joitakin van-

Talvisodan taktillinen yksikkö: mies ja pystykorvakivääri

hoja nostomiehiä, jotka olivat juuri tulleet täydennyksenä hevosmiehiksi eivätkä tienneet näistä sota-asioista yhtään mitään.

VIHOLLINEN ON LYÖTÄVÄ

Tehtäväksemme annettiin lyödä vihollinen pois asemiemme edessä olevalta rantakaistaleelta. Yritys tuntui jotakuinkin toivottomalta.

Mutta — käsky mikä käs-

hyökkäyksen jatkajiksi. He kieltäytyivät jatkamasta.

Mikä nyt eteen?

Asiasta piti tietenkin neuvotella. Joku ilmoitti, ettei hän ammu ainakaan kohti.

Koetin todistella, että mentävä on — muutenhan meidän käy joka tapauksessa kehnosti, kun vihollinen on noin lähellä ja voi käydä päälle milloin tahansa. Kehotin ampumaan vaikka ilmaan, jos ei muuta uskalla — kunhan pauketta syntyy!

Lopulta miehet suostuivat-

ten henkensä hädässä muutama kerran laukoivat.

Kukkulan korkeimmalla kohdalla oli eteentyönnetty pesäke, noin kolmekymmentä metriä rantajyrkänteen yläpuolella. Asetuin itse siihen asemaan, koska paikka tuntui hyvältä. Minulla oli mukana laatikollinen käsikranaatteja, eräältä kaatuneelta ottamani konepistooli ja oma Ukko-Pekka -kiväärini, joka oli jo Kannaksella pelastanut minut vaarallisista tilanteista ja johon luotin eniten.

leessa kulmassa enkä sitä nähnyt. Samalla alkoivat miestenkin kiväärit paukkua. Saadakseni jotakin aikaankin aloin syyttää käsikranaatteja rinnettä alas. Matkaa rantaan oli vain muutamia kymmeniä metrejä ja kranaatit lensivät hyvin alamakeen.

Sitten tapahtui ihme!

Vihollinen ilmeisesti ymmärsi asian aivan väärin ja ryntäsi yhtenä laumana rantatörmän suojusta takaisin aukealle jälle — parhaalle ampuhollille!

Kollaas sotureita

Kollaas Punaisentalonmäki ennen taistelujen alkua

ky! Piti lähteä yrittämään.

Läksimme liikkeelle. Lähemmäs tultuamme jatkoimme kontaten matalaa polkua pitkin taisteluhaidoille, jotka olivat kukkulan päällä noin 50 metrin päässä rannasta.

Haudassa makasivat vielä kaatuneet puolustajat — kymmenkunta suomalaista, joita ei ollut saatu pois.

Kun täydennysmiehet näkivät kaatuneet, ei heistä ollut

kin yhteistoimintaan. En tänäkään päivänä tiedä, oliko joillakin uskonnollisia syitä, jotka estivät kohti ampumisen, vai oliko kyseessä vain sotaan tottumattomien vanhempien miesten pelkotila.

Sain porukan levitetyksi aseisiin. Huomasin kuitenkin heidän painuvan heti haudan pohjalle ja kiväärin piippujen sojottavan taivasta kohti, missä asennossa he kyllä niitä sit-

YKSIN KOMPPANIAA VASTASSA

Tuli mieleen, että nyt on alka-massa taistelu, joka tekee minun sodastani lopun — olinhan käytännöllisesti katsoen aivan yksin viholliskomppaniaa vastassa.

Annoin konepistoolin lualaa. Ammunta oli summittaista, koska vihollinen oli kuol-

TOTUUDEN HETKET

Nyt alkoi konepistoolini lualaa tosissaan.

Miehiä kaatui jälle ja osa syöksyi suojaan takaisin rannalle. Rantatörmän alla vihollinen levittäytyi — ja alkoi peräytyä takaisin yli jään noin kymmenen metrin välimatkoin!

Jäällä oli puolisen metriä

pehmeää lunta eikä juoksu käynyt kovin helposti. Ukko-Pekka pääsi nyt täysin oikeuksiinsa.

Tulitin vihollista nopeilla tähdätyillä laukauksilla. Jotta kaatoja olisi tullut mahdollisimman paljon piti aina yrittää saada osuma heti ensimmäisellä laukauksella.

Järven yli kulki suora polku juuri pesäkkeeni kohdalla. Sen olivat edestä vetäytyvät miehet siihen aikanaan tehneet. Hajallaan jäällä syöksyilevät viholliset alkoivat pyrkiä tälle polulle päästäkseen nopeammin pois vaaran paikasta.

Siihen oli hyvä ampua — ei vain oikein ehtinyt kaataa miestä tarpeeksi nopeasti. Jonon alkupää oli jo ehtinyt parinsadan metrin päähän.

Muutin taktiikkaa ja ammuin kulloinkin jonon kärjessä olevaa pakenijaa. Siellä alkoi miestä kaatua ja toiset yrittivät kiertää tappopaikan ohi hangen kautta, jolloin meno jälleen hidastui. Tämä antoi minulle tilaisuuden pitää vihollinen tulen alla kolmesadan metrin etäisyyden sisäpuolella, mikä tarkkuus riittikin hyvin kiväärilleni. Yksikään joukosta ei ilmeisesti päässyt ehjänä turvaan.

Edellä kuvattu "tilanne" alkoi päivällä kello yhden maisa. Kun iltapäivällä tuli hämärä, yrittivät muutamat vielä pelastautua jäältä. Yritin saada heidätkin vaarattomiksi, mutta hämärässä en ollut varma tuloksesta. Jälle jäi joka tapauksessa lähemmäs sata miestä.

PELKURIT JÄTTIVÄT JOHTAJANSA YKSIN

Sitten oli aika taas ryhtyä johdamaan urhoollista ryhmääni.

Ainuttakaan ei ollut paikalla!

Koko porukka oli karannut heti räiskittyään muutaman kerran taivaalle!

Mietiskelin tilannetta.

Mikähän mahtoi olla syy vihollisen heikkoon suoritukseen? Olisivatkohan patruunat

loppuneet, kun eivät olleet saaneet täydennystä järven yli? Nämä asemat olisi kyllä voinut vallata vaikka ilman patruunoita, sillä ennen meidän tuloamme oli ollut noin tunnin pituinen aika, jolloin

ainuttakaan konepistoolin patruunaa, joten lähitaistelusta ei olisi ollut väliä.

— Ketä siellä? huusin rantaan päin mahdollisimman kovalla äänellä.

Sama Punaisentalonmäki taistelujen päättyessä

Make Uosikkinen joukkonsa kärjessä Kollaalla

asemissa ei ollut ainuttakaan elävää miestä.

Olin yksin vartiossa kello yhteen asti yöllä. Ketään ei tullut tilalleni enkä uskaltanut jättää paikkaa tyhjäksi.

Äkkiä alkoi rannalta kuulua konepistoolisarjoja — monella aseella ammuttuna. Luulin vihollisen tulevan uudella voimalla. Itselläni ei enää ollut

MAKE UOSIKKINEN TULI AVUKSI

Mikä helpotus, kun omat vastasivat!

Komppanian päällikkö *Uosikkinen* oli tullut ryhmineen tarkastamaan aluetta. Kehui minun tehneen hyvän työn, koska ei löytänyt rannasta ai-

nuttakaan elävää vihollista. Vaara oli jälleen kerran torjuttu.

Seuraava päivä — maaliskuun yhdeksäs — oli jälleen kova. Apuvoimia ei mistään tullut. Jouduin jälleen Make Uosikkisen komentoon "ryhminen" — toisin sanoen yksin. Hevosmiehet, jotka minun jälleen piti viedä linjaan, karkasivat nimittäin tällä kertaa jo matkalla eivätkä suostu-neet edes keskustelemaan asiasta.

Tilannetta ihmetellessäni huomasin vihollisryhmän vain kolmenkymmenen metrin päässä. Sain sen silmiini aivan viime hetkellä. Kääntyessäni syöksymään takaisin sain perääni luotiryöpyn, joka kuitenkin meni pääasiallisesti ohi — vain viimeisen kolmen metrin syöksyn aikana meni luoti kädestä ja jalasta läpi. Kompastuin, mutta pääsin kuitenkin samalla ampumahaudan suojaan.

Tarkastelin jäseniäni. Käsi oli poikki, mutta jalka otti joten kuten päälleen. Muuan sattumalta paikalle osunut naapuri sitoi käteni tiukasti vaatteiden päältä.

Tykistö ja panssarivaunut ampuivat lakkaamatta asemmamme. Pääsin kuitenkin omin voimin taakse korsualueelle.

Korsu oli täynnä haavoittuneita ja kaatuneita, joita ei voitu kuljettaa pois. Korsun edessä heilutti itseään edestakaisin järkensä menettänyt, täysin apaattinen mies.

Muuan upseeri tarkasteli tilannetta ja sanoi minulle:

— Jos pystyt, saat yrittää omin neuvoin taaksepäin — täältä ei enää voida kuljettaa ketään...

Läksin yrittämään. Matkaa tehdessäni huomasin, että kenkäni oli täynnä verta. Pääsin kuitenkin omalle korsulleeni.

Sitten maailma musteni silmissäni ja muut huolehtivat lopusta.

Haavoittumiseni sattui paikassa, jonka nimi oli Pompanmäki. Make Uosikkinen oli kuulemma kaatunut vihollisen luotisuihkuun samassa paikassa vähän myöhemmin. □

Asemiin Kannaksella syksyllä 1939 SA-lehti

Sotaa KYYRÖLÄSSÄ

TAUNO TAIPALE

”Lohduton oli näkymä tukikohdassammekin. Tuttuja kavereita lojui montun pohjalla taistelunsa taistelleina ja vihollisen miesmassaa riitti aukealla etumaastossa.

Päästessäni pesäkkeeseen tapasin siellä miehen itkemässä ja rukoilemassa. Kehoitin häntä ryhtymään ampumaan...”

ME, kotipitäjäni Miehikkälän reserviläiset jouduimme Talvisota-aikana monien muitten seutukuntien miehiä sikäli epäedullisempaan asemaan, että jouduimme täydennysmiehinä sijoitetuiksi useampaan, lähinnä keskisellä Kannaksella taistelevan toisen divisioonan yksiköihin. Tosin sodan alkupäivät olimme yhtenäisenä kompaniana, mutta sitten osasto hajotettiin.

Sain tällöin siirtomääräyksen useitten toisten ohella ErP 4:ään, sen ollessa asemissa Parkkilan kannaksella, komentajanaan majuri Pöyry. Tämä oli pääasiassa Muolaan miehistä koottu yksikkö, joten he siis saivat toimia omalla maaperällään. Jouduin IV joukkueeseen, missä toimin pikakivääriampujana. Kompanian päällikkönä oli luutnantti Gummerus ja joukkueenjohtajana vänrikki Seppänen.

ETULINJAAN

Meidän siirtomiesten vakituisesti etulinjaan menomme tapahtui joulukuun 18. päivänä 1939. Saavuimme ensin, harvinaisen komeassa petäjikössä, Kyyrölästä etelään johtavasta tiestä oikealla sijaitsevalle mainitun pataljoonan 2.K:n komentopaikalle. Samaisesta kohteesta tuli sittemmin lepuvorojemme huilauspaikka. Joukkue, johon tulini kuulumaan, oli miehittänyt etulinja-asetat Kyyrölän—Parkkilan välisen valtatie ja Yskjärven välillä. Lisävahvistuksena tällä kaistalla oli maantien varteen sijoitettu kk-puolijoukkue. Maasto oli aivan aukeata. Kyyrölän asutuskeskus sijaitsi välitörmässä läheisyydessä suoraan takanamme.

Oudon kalsealle tuntui olo, kun maantien kallaassa iltapimeässä sanottiin, että tuossa ovat meikälaisten asetat ja aukean takana on vihollinen. Se oli sitä ensi askelten ottoa vihollisen läheisyydessä, mikä on itsekuinkin uutuuksaan kummasti karmaissut. Pian siihen kuitenkin tottui, varsinkin kun kohdallamme ei yhtäkkiä tarvinnut joutua kiivaisiin taistelun pyörteisiin, vaan asiaan pääsi sisälle vähin erin.

Joulukin oli heti vajaan viikon kuluttua linjaan tulomme jälkeen. Sen saimme viettää ensimmäisen lepuvuorin aikana teltassa kompanian komentopaikalla. Lähtemättömästi ovat mieleen jääneet ne ensimmäisen sotajoulun hetket, kun tuntemattoman sotilaan paketteja availimme jylhän metsikön suojassa. Tunsimme suurta kiitollisuutta pakettien lähettäjiä kohtaan, jotka

Kyyrölän kylämaisemaa rauhan aikana

näitten terveistensä kera ilmaisivat halunsa seistä samassa rintamassa kanssamme.

Juhla-ajasta puheenollen mainitsen samalla, kun uudenvuoden yönä pälkähti eräälle nokkelalle Muolaan pojalle päähän lähtyä juhlistamaan vuodenvaihdetta Kyyrölän kirkonkellojen pariin. Se oli juhlallista kuunneltavaa kun aivan Karjalan kannaksen keskipisteessä sijaitsevassa Kyyrölässä, vain runsaan kilometrin päässä etulinjasta — alkoivat kauas kiirivät kirkon kellojen kumahdusten äänet kuulua sodan melskeen keskellä, keskiyön aikaan, vuoden vaihtuessa. Se oli kuin rauhaa rakastavan Kannaksen miehen haaste — rauhan puolesta — ! Vihollisen korvissa tämä soitto ei saanut osakseen ymmärtämystä. Vajaat parikymmentä kumahdusta ehti kuulua — sitten räjähdysten repivä räikkinä peitti tienoon laajalla alueella. Eivät kärsineet venäläiset kuunnella moisia rauhankellojen kumahteluja!

LIKENNETERRORIA

— Lienee ollut joulukuun loppupäiviä kun kohdallamme etumaastossa sattui osin hupaisakin tapaus. Meikäläiset olivat tietävästi saaneet vihiä, että naapurin puolella oli suurehko autokolonna matkalla kaakon suunnasta, tarkoituksenaan linjojemme edessä parin kilometrin päässä olevassa tienristeyksessä kääntyä Perkjärven suuntaan, siis suoraan länteen. Mutta suomalainen partiopa hiippailikin yön hämäränä hetkenä mainittuun risteykseen, kääntäen siinä olevan Perkjärven tien suuntakilven osoittamaan Kyyrölän suuntaan, siis kohti asemiamme. Kepposen ansiosta hyryytteli kolonna suoraan estelinjamme eteen saakka.

Olin silloin juuri vartiovuorossa ja lähdin kiireesti ilmoittamaan joukkueenjohtajalle, että mitä tehdään?

Hän kielsi avaamasta tulta, mutta pian avattiin kuitenkin oikealta puoleltamme kiivas konekivääritulitus viinottain kolonnan sivustaan. Kolonna juuttui kokonaan paikalleen. Pimeän tullen poikien käydessä tutkimassa paikkaa, löytyi sieltä useita kaatuneita, sekä suuret määrät tykin- ja krh:n ammuksia. Tämän saaliin omalle puolelle noutaminen aiheutti jonkin verran tappioita meikäläisille. Myöhemmin pimeän turvin eräänä yönä kävivät pojat yrittämässä autojen polttamista.

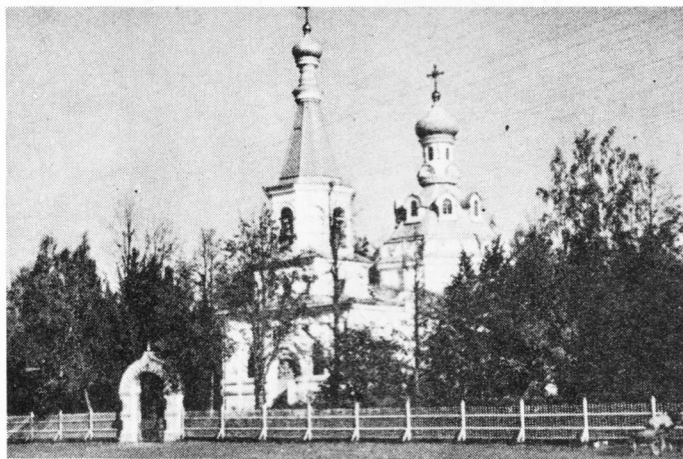
Tästä taas parin vuorokauden kuluttua venäläiset vuorostaan iltayöstä järjestivät niin kovan keskityksen, että se tuotti vaikeuksia asemissa olemiselle. Kun aamu valkeni kävi selväksi, että kaikki autojen jäännökset oli keskityksen aikana raahattu tavalla taikka toisella pois välimaastosta.

— Tammikuu kului kohdallamme pikkuvihailun ja pakkasen merkeissä, joskin ikäviäkin tapauksia sattui. Eräänä kauniina pakkaspäivänä esimerkiksi polttivat lepovuorollaan olleet, kanssamme asemissa vaihdelleet miehet, ajattelemattomasti korsukamiinassaan tulta. Tällöin savutorvesta noussut kiehkura pisti heti, samanaikaisesti ylälmoissa kiertelevän vihollisen tulenjohtajalentäjän silmään. Hetken perästä alkoi sataa raskaita ammuksia majoituspaikan ympärille, korsunkin saadessa täysosuman, jolloin parisenkymmentä poikaa joutui pelistä pois, toiset heistä ikuisiksi ajoiksi.

Päämajan lyhyissä tilannetiedoituksissa sanottiin näinä aikoina useimmiten: "Kannaksella molemmin puolta tykistötoimintaa". Me paikan päällä olijat totesimme sen toiminnan olleen yleensäkin "vain toispuolista".

— Helmikuun alussa huilaustuurilla ollessani jouduin erään Muolaan pojan kanssa varmistustehtäviin joukkueemme lohkon vasemmalla puolella olevan Ysk-

järven rantaan, missä pidettiin hyvin harvaa miehitystä, eikä siellä ollut minkäänlaisia asemaakaan. Illalla siinä yhdeksän ajoissa, heti vaihdon tapahduttua, alkoi jäältä pitkän kortteikon takaa kuulua aikamoista pulinaa. Sanoinkin kaverille, että nyt on iso partio lähestymässä. Kävin peltoaukealla varmistamassa asian. Tunkeilijoitten ollessa rannan tuntumassa avasin puuhaarukassa valmiina olevalla pikakiväärillä tulen tulijoita kohti. Puoli lipasta päästeltyäni teki ase kuitenkin lakon ja sekös pakkasi sellaisessa tilanteessa kiukuttamaan. Jäimme vartiokaverin kiväärin varaan, millä hän laukoi niin nopeasti kuin sormet vain pelasivat. Samalla partio ryhtyi kovaan tulitukseen meidän päämme menoksi. Onneksi naapurivartiosta havaittiin pikakiväärin epäkuuntoon meno ja sieltä käsin konepistoolin voimalla ryhdyttiin aputoimiin. Tällöin vihollisjoukko katsoi viisaimmaksi lähteä perääntymään. Mennessään he laukoivat useita miinoja, joten eivät he aivan hymyssä suin liene omiensa luokse palailleet —?

Kyyrölän ortodoksinen kirkko oli rakennettu 1803

Sama kirkko talvisodan jälkeen

Parkkilanmäki

SUURHYÖKKÄYS ALKAA

— Vihollisen aloitettua helmikuun suurhyökkäyksensä, mikä kohdallamme alkoi täysivoimaisena riehua

ehkä paria päivää myöhemmin kuin esim. itäisemmillä järvikannaksilla, olin helmikuun 14. päivänä JSp:llä ja komppanian komentopaikalla käymässä lievästi kuumaisena.

Kovan painostuksen ja yltyvien miesmenetysten vuoksi tuli käsky sairaudesta huolimatta lähteä eteen joukkueen aseisiin.

Meitä oli kymmenkunta miestä puolenpäivän jälkeen lähtemässä apuvoimaksi joukkueemme kaistalle maantien vasemmalle puolelle. Entistä vakituista kulkupolkua pitkin ei ollut menemistä, vaan jouduimme kiertämään kauempaa metsän kautta.

Päästessämme lähelle tien reunaa yhteyshautamme alkupäähän, alkoi ankara kranaattikeskitys suoraan niskaamme. Vihollisella oli juuri tähän paikkaan kaakon suunnasta, Sormulan kylästä Yskjärven ranta-alueen ylitse täysin esteetön näkyvyys, joten vähäininkin liikehtimisemme pani heidät liukkaasti touhuilemaan ammuksiensa kimpussa. Taisin olla lähes ainoa, joka

ehjänä pääsin tämän tukalan kohdan ohitse taisteluhautaan. Ainakin yksin havaitsin eteneväni pk-pesäkettäme kohti.

Lohduton oli näkymä tukikohdassammekin. Tuttuja kavereita lojui montun pohjalla taistelunsa taistelleina ja vihollisen miesmassaa riitti aukealla etumaastossa. Päästessäni omaan tuttuun pesäkkeeseen, tapasin siinä yhden miehen itkemässä ja rukoilemassa. Kehoitin häntä ryhtymään ampumaan, koska maaleista ei ollut puutetta. Sen jälkeen en häntä enää nähnyt.

Otin pikakiväärin pesäkkeen ulkopuolelta, mutta sirpale oli katkaissut siitä vaipan poikki, ollen se näinollen käyttökelvoton. Sieppasin vanhanmallisen pitkäpiippuisen, mikä oli jonkun kaatuneen ase ja taskut pullollaan panoksia, sekä siirryin vasemmalle, missä kohtasin ryhmänjohtajan alikersantti Kiiskan. Hänen kanssaan ammuimme kiivaasti jonkin aikaa. Sitten hän tarjosi oman pystykorvansa minulle, sanoen lähtevänsä ottamaan oikealta selvää tilanteesta.

YKSIN!

Kiiskien lähdettyä havaitsin, että vasemmalle järven suuntaan ei ollut yhtään meikäläistä näköpiirissä. Oikealla tuntui olevan liikettä, muttei silläkään suunnalla lähettyvilläni. Sitävastoin vihollisia näkyi, ja näkyi paljon. Heidän luotien suihkeensa viuhui korvissani.

Tajusin olevani yksin! Silti ei tullut mieleenikään lähteä perääntymään. Se olisi ollut vastenmielinen ajatus — ja hiljakkoin vannomani sotilasvalan kanssa ristiriidassa. Sain tahdonlujuuksia siinä määrin — että peräänny en — niin päätin — kunnes panokset loppuvat, kävi sitten kuinka kävi, — silmille ette noin vain tule —!

Jokatapauksessa — loppu tuntui olevan lähellä. Yksin kaatuisin, tähän jo perinjuurin tutuksi tulleeeseen poteroon, — kenenkään näkemättä, kenenkään osamatta tiedottaa omaisilleni viime hetkistäni.

Vaistonvaraisesti kaivoin taskustani siellä olevat paperit ja kirjeet. Tuikkasin ne palamaan poteron pohjalla, jalkojeni juuressa — etteivät ainakaan nimeäni toista heti huomispäivänä kovaäänislähetyksessään —!

Piippu kuumana olin laukonut tukalasta tilanteesta huolimatta ja taisteluhaudankin vähitellen umpeutuksessa, mielestäni pitkän tovin, kun illan suussa havaitsin noin 40:n metrin päähän ilmestyneen hyökkäysvaunun. Juolahti mieleeni, että yritänpä ampuu tuotakin tähtysaukosta sisään. Ihmeekseni yritys onnistui ainakin sikäli, että tuli välähti vaunun pöntössä. Ammuin uudestaan samaan paikkaan. Silloin luukku aukeni ja sieltä hyppäsi mies ulos. Olisin ehtinyt ampuu miehenkin, jos olisin osannut varautua siihen.

Samassa iski parin metrin päähän juoksuhaudan viereen kranaatti. Korviini ja suuhun roiskahti multaa. Olin hetken huumaantunut. Selvittyäni jotenkuten tollalleni ja havaittuani itseni ehjäksi, huomasin kuinka toinen hyökkäysvaunu möyrysi kohti olinpaikkaani, tullen parinkymmenen metrin päähän. Nopeasti sytytin polttopullon jonka pauskasin kohti teräshirviötä. Heitto jäi kuitenkin pikkusen liian lyhyeksi. Kasapanoksiakin kyllä olisi vierelläni ollut, mutta ollessani yksin, en uskaltanut laskea vaunua niin lähelle että sellaista olisi voinut käyttää. Kaiketi sellaisen pelosta vaunu kuitenkin heittoni jälkeen alkoi perääntyä, takaperin ajaen.

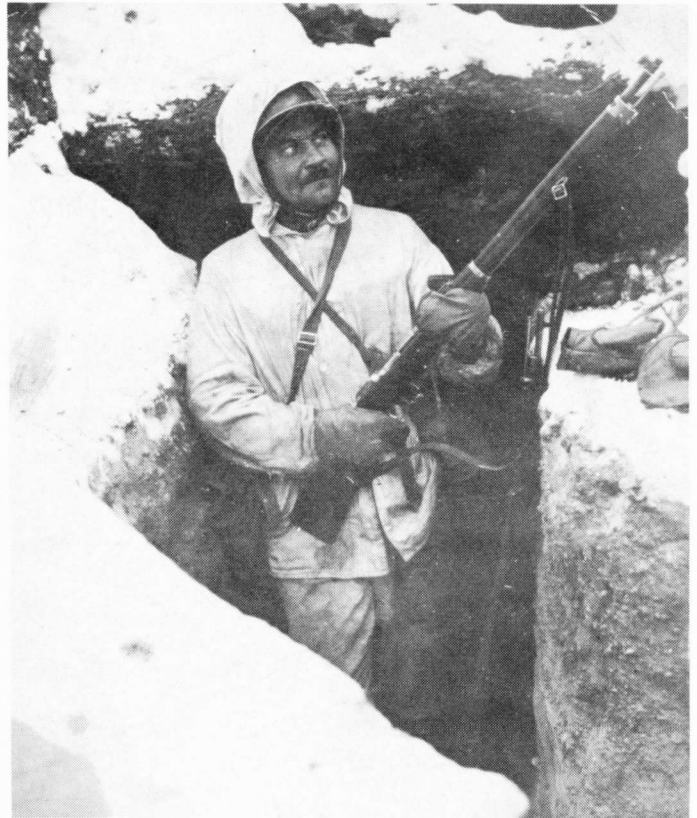
Oikealta käsin vihollishyökkäystä luonnollisesti torjuttiin kaikin mahdollisin keinoin, niin ettei vastarinta suinkaan yhden miehen varassa ollut, mutta joka tapauksessa komppaniamme vasemmassa sivustassa suoritin yksinäisen miehen epätoivoista kamppailua, näkemättä omia miehiä ollenkaan sivuillani. Sairautenikin "unohtui" kokonaan, eikä niin pienet seikat mitään merkitsekään silloin, kun todella tosi on kysymyksessä ja kamppailu elämästä ja kuolemasta on senttien varassa.

PELASTUS VIIME HETKELLÄ

Ammuttuani panokset loppuun, kuului samanaikai-

Kyryrolan kannaksen näkymiä

Koetahan tulla taas!

sesti takaapäin omalta puolelta huutoa. Päässäni häivähti ajatus, että olenkohan vielä saarroksiinkin joutunut? Lähdin pyrkimään pois. Ampumahauta oli melkoisesti täytetty maasta ja lumesta tankkien tulituksen ansiosta. Pienen pätkän kerrallaan syöksyin. Tankeista tulitettiin jatkuvasti ympärilleni. Samoin luotien tuttu sihahdus vierelleni lumeen antoi vauhtia syöksyihini. Ajatukset takoiivat — tästä en enää selviydy — mutta ihmeellistä, ei osunut!

Vihollisia ei sentään ollut, vaan omia, jonkun vieraan porukan miehiä, linjaan tulossa. He taas luulivat minua vihollismieheksi. Heille oli nimittäin ilmoitettu, ettei omia ole enää sillä kohti elossa olevina ainuttakaan asemassa. Olisivat varmasti ampuneet jos kaksikin miestä olisi tullut, mutta yhden antoi tulla niin lähelle, ettei edehdystä syntynyt. Selostin heille tilanteen. Lähti-

vät miehittämään tyhjänä olevia asemia.

Itsestäni ei ollut joukkoon lähtijäksi, sillä tässä vaiheessa voimavarani, henkisesti sekä ruumiillisesti, olivat loppuillaan. Ankara kamppailu, jännitys, sekä sairaa-
loinen oloni — lamaannuttivat nyt täydellisesti, kun olin päässyt pois pahimmasta vaaravyöhykkeestä. En kertakaikkiaan jaksanut jatkaa matkaakaan. Laskeuduin lepäämään paikalla olleeseen matalahkoon, pohjastaan jäässä olevaan kaivon, missä sai olla myös sirpalesuo-
jassa.

Lähdettyäni uudelleen liikkeelle kohtasin niitten miesten jätteitä, joitten kanssa joitakin tunteja aikai-
semmin olin lähtenyt asemia kohden. Sotamies Hugo

Asemat tykistötulen jäljiltä

Romu oli katkennut keskeltä kokonaan. Yläruumiista ei ollut mitään jäljellä, mutta jaloissa olleista hiihto-
kengistä tunsin jalkapuolet hänen jäännöksikseen.

Päästyäni leirialueelle sain ruokaa sekä tilaisuuden hetken levähdykseen. Minkäänlaista yleiskäsitystä taistelutilanteesta ei minulla ollut, ei edes oman joukkue-
ni kohdalta.

Syy siihen, miksi tukikohta oli autioitunut, oli yksinkertaisesti johtunut siitä, että ensin ankarassa kra-
naattitulessa ja sen jälkeen pienempien aseitten surman-
soitossa mies miehen perään oli saanut enemmän taikka vähemmän siipeensä. Näistä seikoista en ollut tietoi-
nen, sillä jouduinhan lähtemään tukikohdan taistelu-
asemiin suoraan takamaastosta. Matkalla sinne toverini-
kin tuhoutuivat. Saattoipa heistä joku täysin järkytty-
neenäkin pyörtää takaisin.

Yksin menin tukikohtaani — yksin sieltä myös pala-
sin — ! Väsymyksestä ja hermojännityksestä huolimatta tunsin, että olin viime tuntien aikana tehnyt kaiken —
parhaan kykyni ja uskallukseni mukaan. Tämä tietoi-
suus riitti minulle — ja rauhoitti mieleni. Ellen olisi peloitellut niitä tankkeja, melko varmasti ne olisivat ajaneet linjasta läpi. Mikäpä olisi sitten perässä seuranneen jalkaväenkään ollut miehittää tyhjiä asemia järven rannan tuntumassa?

ASEMIIN JOKA MIES!

Taistelun raivotessa edelleen etulinjassa, sain pienen levon jälkeen käskyn iltayöstä lähteä uudelleen samaan paikkaan mistä olin lähtenyt. Pikakiväärini ollessa rikkoutunut käyttökelvottomaksi sain asealiupseerilta sen tilalle uuden konepistoolin. Muutamia toisiakin oman joukkueen, jälleen kynnelle kykeneviä miehiä oli palail-
lut asemiin takaisin.

Tukikohtaan päästyäni vänrikki Seppänen, joka ilmeisesti myös päivällä oli joutunut kiertämään JSp:n kautta ja ollen nyt taas johtamassa puolustusta sanoi, että mene oikealle siivelle lähemmäs maantietä koneki-
väärimiesten lohkolle. Siirryinkin sinne.

Asemiemme takana paloi kranaatin sytyttämänä iso lato, tulen loimun valaistessa taistelumaaston aavemai-
seksi melskeen kentäksi. Sen valossa näimme etumaas-
ton täynnään panssarilevyjen suojassa kyyröttäviä venäläisiä.

Aivan lähettyvillä pärisytteli vanjan pikakivääri tuli-
sia suihkujaan päitämme kohti. Sovimme erään kaverin kanssa, että hän menee niin paljon oikealle kun mon-
tussa on varaa ja minä taas vasemmalta käsin — yrittäi-
simme yhteisvoimin tuhota kiusantekijän. Vaihdoin konepistoolin kivääriin tätä tarkoitusta varten. Tällä keinoin saimmekin, panssarin takana olevan pk-ampu-
jan jalkapuoleen osumia ja aseiden tulitus taukosi.

Kun aamu alkoi sarastaa, vihollisen oli peräännyttävä asemiemme edestä raskaita tappioita kärsineenä. Hei-
dän hyökkäyksensä ei ollut tuottanut vielä kukaan tulosta. Yksityiset vihollismiehet tekivät myös sellaisia temp-
puja, että heittäytyivät valekuolleiksi mukanaan olevien panssarilevyjen taakse. Ei olisi luullut hangessa pakkas-
säässä makailmassa perin nautittavaa puuhaa olleen, mutta kärsimykset, samoin kuolemaan alistuminen, tuntuivat olevan arojen poikien mielestä pikkutekijöitä — ! Tämän seikanhan ovat saaneet suomalaissotilaat to-
deta lukemattomia kertoja. Heidän suuri isänmaallisuutensa — vaiko ankara kuri — sen sai aikaiseksi, me-
ne ja tiedä — ?

TULEVAT TAAS

Sitten lähti vihollismetsiköstä, aluksi selvässä nelijo-
nossa ja edelleen levyjen turvin, sekä kovan huodon säestämänä vyörymään uusi hyökkäysaalto asemiamme kohti. Kaipasin kovasti aseekseni pikakivääriä, minkä kanssa olimme aikalailla "sinuja". Konekiväärimiehillä olikin tällainen, minkä he olivat saaneet keskityksessä rikkoutuneen kookoonsa tilalle. Pyysin porukan alikersantilta, tutulta kotipitäjän miehensä Toivo Cederiltä tätä mainittua asetta käyttööni, johon hän suostuikin. Koska tykistötulesta ei ollut vaaraa, sen kohdistuessa taaemmas, eikä sillä kohtaa etumaastossa tankeistakaan ollut tällä erää haittaa, sopi pikakiväärillä lasketella minkä piippu vain sieti.

Illalla apuun tulleiden miesten ansiosta tukikohdassamme oli tässä vaiheessa edes jonkinlainen miehitys ja vihollisen hyökkäys saatiin jälleen tyrehtymään. Epämääräisen näköiset liikkumattomat kasat Kyyrölän peltoaukealla olivat kahden viimevuorokauden aikana muuttaneet maisemakuvaa etumaastossa huomattavasti. Suuri joukko hyökkääjistä sai siinäkin kohdata matkansa päin.

Kun jalkavaen rynnistys ei ottanut sujuakseen, turvautui naapuri tämän jälkeen vanhaan koettuun konstiinsa. Punainen raketti kohosi ilmaan vihollisen puolella, nähtävästi tulenjohtajan ampumana. Käsitimme heti, mitä se tarkoittaa. Sanoinkin vieruskaverilleni: "kohta rupeaa rautaa satamaan". Silloin olikin viisainta ryhtyä etsimään suojaisempia koloja. Vain tähystykseen

Selvittiinpä sentään!

tarvittava miesmäärä jäi silmäilemään, mitä tuleman pitää. Seurasi ennen näkemätön etummaisten asemien pommitus.

— Tähän keskitykseen voidaankin sanoa taistelutouminnan päättyneen joukkueemme osalta Kyyrölän tukikohdassamme, sillä yleistilanteen vaatima vetäytymisvaihekin oli käsillä. Vasemmalla, Summan lohkolla oli tällöin jo jouduttu vetäytymään pitkälle taakse. Samoin itäpuolellamme vajaan kymmenen kilometrin päässä Punnuksessa oli tapahtunut laajahko murtuma.

Taistelukuntoisina säilyneet vähäiset joukkueemme miehet joutuivat vielä käväisemään asemissa I.K:n loholla Parkkilan suolla.

Siellä oli linjojen takana suuret määrät venäläisiä vainajia. Olivat päässeet linjoistamme lävitse, mutta suomalaisten tekemän vastaiskun vaikutuksesta heidän vaelluksensa päättyi murheellisesti.

SINNE JÄI KYYRÖLÄ

— Jättäessämme Kyyrölän seudun tutuiksi käyneet maisemat, kiintyi ensikädessä huomio siihen näkymään, missä sodan tuhoaseiden hävittävä voima kou-raantuntuvammin oli nähtävissä — nimittäin siihen, alkuaan komeaan leirimetsikköömme. Ei eheätä puuta jäänyt pystyyn, vaan kaikki raiskattuna tolhomerenä —. Tällaiset lohduttomat maisemanäkymät ovat vielä vuosia jälkeenpäin muistuttamassa ohikulkijaa sodan kovista päivistä, olipa tuo ohikulkija sitten kuka tahansa.

Sinnepä jäi taaksemme myös, saviastioistaan ja kukkopilleistään kuuluisaksi tullut Kyyrölä. Tuhannet Suomen pikkupojat ympäri maata ovat aikoinaan päästelleet ilmoille meheviä kiekaisuja näillä erikoislaatu-

silla Kyyrölän tuotteilla.

— Vetäytymisvaiheen jälkeen pataljoonamme seuraava etappipaikka oli Heikurila. Sieltä käsin teimme useampia kovia vastaiskuja. Ensimmäisen niistä Ilvek-sessä.

Muolaanjärven pohjoisrannalla pelastimme erään konekivääripuolijoukkueen, joka oli betonibunkkerissaan vihollisen täydellisessä piirityksessä.

Raskaita menetyksiä, lähinnä tankkien tulituksen takia, koimme myös Mutarannassa, Heikurilan eteläpuolella käydyssä taistelussa.

— Henkilökohtaisesti olen Talvisodan osalta suuresti kiitollinen siitä, etten saanut muuta kolhua kun srappnellin kalahduksen kypärääni, vaikka ympärilläni näinkin paljon verta ja kuolemaa.

Kiitollinen myös siitä, että olen saanut astella ohimenneet vuodet vapaan maan kamaralla —. □

Sodankäynnin peruselementit ovat jalkaväki ja kenttätykistö. Tehtävänsä vakavasti ottava tykkimies teki kaikkensa auttaakseen aseveljiään — vaikkapa sitten esimiehiltään saamiensa haukkumisten hinnalla.

KARL A. HEPOURO

”Punainen on kaakon kulma...”

Tuhlaajapojat — keskellä kirjoittaja, takana Virmakoski ja ympärillä tulenjohtueen miehiä

UUDEEN 1943 KESÄLLÄ sain kutsun saapua armeijakunnan tykistökomentajan puhutteluun selvittämään, miksi olimme käyttäneet niin paljon tykistön ammuksia lohkolla, jolla olin toiminut toista vuotta patteriston yhdysupseerina eli tulenjohtopäällikkönä.

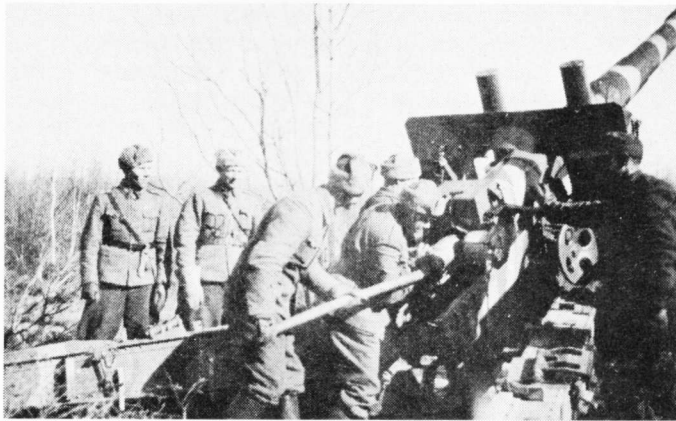
Komentajan tilastokarttaan oli merkitty meidän ja vastustajamme ampumat laukausmäärät punaisilla lipukkeilla, joiden peittoon tämä kaistan kaakkoisin kulma oli jäänyt.

Samaan tilaisuuteen oli kutsuttu toinenkin tuhlaajapoika, kapteeni *Jokelainen*, Syvärin keskijuoksulta, jossa he olivat joutuneet ampumaan enemmän kuin keskimäärin muut.

Kaista, jolla toimimme, oli Haloksi nimetyn pataljoonan III/JR 9:n miehittämä. Keväällä 1942 ryhmitettiin patteristomme tulenjohtueet siten, että 10. Komppanian (*Talviston*) kaistalla toimi 3./Rask.Psto 28:n tulenjohtue ”Helsingin” tulenjohtopaikassa ja 2./Rask.Psto 28:n tulenjohtue oikeanpuoleisessa ”Kuopio” -nimisessä tulenjohtopaikassa. 11. Komppanian (*Paarmalan, Tiilikaisen, Keinosen*) Kummun kaistalla toimi 1./Rask.Psto 28:n tulenjohtue ”Rauma”- ja ”Mikkeli”-nimisillä tulenjohtopaikoilla. 9. Komppanian (*Annilan*) kaistan ”Pori”-niminen t.j.paikka miehitettiin vuortellen eri patterien tulenjohtoryhmien miehistöllä. Kaikki

3. Patterin raskas kanuuna 105K/13 tuliasemassa Juksovskajan kylän luona 6. 12. 1941. Kuvassa oikealta Nikulainen, Tossavainen, Keinänen, Borgman ja kirjoittaja

”Kolmosen kylkiäinen” 152H/37 ladataan toukokuussa 1942, toinen vasemmalta kirjoittaja

nämä tulenjohtueet olivat perusrhythmissään sodan loppupuolelle saakka vaihtovuorotta. Tietenkin yksityisiä miehiä vaihtui, samoin tulenjohtajat ja tulenjohtopäällikökin.

Patteriston komentopaikka

oli aluksi tuliportaana takana, mutta vuonna 1943 siirtyi pataljoonan komentopaikan luo. Myös patterin päälliköt siirrettiin komppanioiden komento- paikkojen luo, jossa jokaisella oli osatehtävänsä pston tulenjohtossa.

PAHA PAIKKA

Pataljoonan perusrhythmissä oli likimain sama johon se oli päätyttyä hyökkäysvaiheessa. Osillaan se oli ollut jonkin verran kauempanakin, mutta vetäytyä nykyisiin, paremmin puolustettaviin aseisiin. Ainoastaan Talviston komppanian vasen, tähän aikaan Kontturin joukkue oli jäänyt sille hankalaan ja vaaralliseen asemaan. Maasto oli tasaista, pohjavesi miltei pinnassa, josta sitä ei saanut pois, kun jokinotkon pallas oli vihollisen hallussa tai hyvin tähytettävissä. Jokinotkon toisella puolella oli 23 taloa käsittävä kylä, josta oli hyvä tähyttää ja kun matalatkin yhdyshaudat täytyivät saviliejusta, oli miesten usein hypättävä kairantojen reunalle, josta vihollisen oli heidät helppo napata. Moni mies menetti siinä henkensä vihollisen tarkka-ampujan, konekiväärin tai piiskatkin tuesta.

Asemaa olisi haluttu vetää 200—300 metriä taemmas, mutta yhtymän johto ei antanut siihen lupaa.

Haltuumme oli jäänyt vihollisen puolustusvyöhykkeeseen kuulunut raudoitettu betonibunkkeri. Vihollinen räjäytti sen vetäytyessään, mutta siitä jäi jäljelle ehjääkin osaa tykistölle hyväksi tähy-

tys- ja tulenjohtopaikaksi. Sen keskeisen aseman vuoksi paik-
kan peitenimeksi määrättiin
Helsinki.

Tulenjohtopaikan hallussapito vaati paljon työtä ja verta-
kin, sillä usein siihen kohdistui
voimakas tuli. Jokinotkon
toisella puolella oleva harjan-
ne Postnjakovasta Ilinan ja
Karpinan kautta Simonovaan
muodosti vihollisen puolus-
taseman, jota kutsuimme
"Mäkikyläksi". Sen taloja vi-
hollinen käytti majoitus- ja tu-
lipesäkkeinään. Ammuimme
niistä osan palokranaateilla ja
shrapnelleilla tuleen, mutta
vihollinen purki yöllä loputkin
taloista ja käytti rakennustar-
vikkeet tulipesäkkeittensä ja
korsujensa rakennelmiin.

Monen puretun rakennuk-
sen pohjalle oli jo alussa tehty
tulipesäkkeitä, joista meikä-
läisille oli paljon harmia. Jal-
kaväki vaatikin tiukasti, että
tykistön oli hävitettävä kiusal-
liset pesäkkeet — muuten he
eivät voi vastata tämän ase-
man hallussapidosta.

KUMMUSTA TAISTELLAAN

Myös Kummun tukikohta oli
aituisen tulen kohteena.

Vähän ennen vuoden 1942
keväthyökkäystä havaittiin
tästä tukikohdasta, että vihollinen
oli keskittänyt suuria
joukkoja Roksan ja Kardan-
kan kylien tienoille. Arveltiin,
että joukkoja tulnaisiin pian
käyttämään hyökkäykseen.

Sain määräyksen ampu-
a niitä raskailla kanuunoilla.
Ajoimme jaoksen 105K/13-
tykkejä lähemmäksi jalka-
väen asemia. Tulenjohtajaksi
määrättiin luutnantti *Lampelto*
ja tulenjohtopaikaksi Mikkeli-
nimisen pesäkkeen lähellä
oleva jalkaväen taisteluasema.
Kaikki muutkin tulenjohtueet
saivat käskyn valvoa tarkoin
omilla sektoreillaan mahdolli-
sia vihollisen liikkeitä.

Etuasemassa olevan jaok-
sen tuli oli hyvin osuvaa, mut-
ta saimme ammuttua vain 44
kranaattia, kun ammuntamme
keskeytyi ikävällä tavalla: vi-
hollinen aloitti vastatoimin-
tansa ja heti sen ensimmäinen
kranaatinheittäminen ammus-

osui *Lampelton* olkapäähän.
Siihen päättyi pidetyn luut-
nantin elämä. Keskeytimme
ampumisen ja pidimme hiljai-
sen hetken.

Odotimme vastustajan
hyökkäystä Kummun tukikoh-
taa vastaan. Se tuli kuitenkin
vasta kolmen päivän kuluttua
ja hyökkäyksen painopiste oli
kohdistettu *Talviston* kom-
paniaa vastaan *Helsingin* ja
Kuopion tulenjohtopaikkojen
väliseen notkoon.

Jo ensimmäisenä hyökkäys-
päivänä vihollinen iski patal-
joonan voimin. Notkoon päättyi
kuitenkin 300 vihollissoti-
laan vaellus. Yällä osa vaina-
jista korjattiin pois ja seuraava
aamuna hyökkäys jatkui
miehiä säästämättä. Kaik-
kiaan yritys kesti viisi vuoro-
kautta! Viimeisinä päivinä sii-
hen osallistui vihollisen il-
mavoimatkin, mutta niiden-
kään pommiryöpöt etulinjaa ja
tykistön tuliaseimia vastaan ei-
vät parantaneet hyökkääjän
menestystä. Torjuntataistelusa-
teki raskaimman työn tykis-
tön osalta luutnantti *Otva* tu-
lenjohtueineen.

Taistelujen päätyttyä notko
sai *Kuolemanlaakson* nimen.

ASEMASODAN ASKAREITA

Pidimme välttämättömänä
saada kevyitäkin tykkejä. Tä-
mä puute tulikin pian täyte-
tyksi. Saimme kaksi kappaletta
76RK/27-kanuunoita.

Ne olivatkin nopeita ja suh-
teellisen tarkkoja. Saimme
niillä ammuttua monta tulipe-
säkettä ja muutakin maalia.
Ahkerasta käytöstä johtuen
toinen tykeistä särkyi putkirä-
jähdyksessä, onneksi kuiten-
kin niin ettei tullut miehistö-
tappioita.

Vähän myöhemmin 20.4.
42 saimme jaoksen *152H/37*-
tykkejä. Miehet koottiin eri
pattereista ja pikakoulutettiin.
Tykit liitettiin kylkiäisenä joh-
toon 3.Patteriin ja jaosupseeri-
ksi määrättiin vänrikki *Tos-
savainen*.

Jaoksen tulivoima oli meil-
le tervetullut, sillä vastustaja
oli alkanut vahvistaa pesä-
keitänsä. Näillä tykeillä oli pi-
tempä ampumamatka, enem-

män iskuvoimaa ja tarkkuu-
tensakin puolesta ne olivat
erinomaisia. Käytimme niitä
vastatykistötoimintaan, bunk-
kerien hävittämiseen ja häirin-
täämmuntoihin vihollisen sel-
lunaan. Ampumatarvikkeita
vain ei ollut riittävästi.

Patteristomme oli *Syvärin*
ylityksen jälkeen ollut osillaan
taisteluissa eri suunnilla —
Syvärinniskalla, *Juksovassa* ja
Gorassa. Helmikuun 7.—8.
päivinä se oli koottu *Ostan*
suunnalle, jossa toimimme
yleisen ryhmän runkopatteris-
tona. Tässä vaiheessa meillä
oli yksi tulenjohtue *I/JR 9:n*
kaistalla "Lahden" tulenjoh-
topaikalla. Sitten vaihdoimme
tehtäviä *III/KTR 2:n* kanssa ja
siirryimme tukipatteristoksi,
koska raskaat kanuunamme

Mikä on havainto?

eivät olleet sopivia aseita sy-
vämetsäiseen maastoon, vaan
III/KTR 2:n raskaat *155H/17*
-haupitsit sopivat sinne pa-
remmin. Myöhemmin laina-
simme usein näitä haupitseja,
joiden miinakranaatit 10 kilon
trotyylilatauksineen olivat te-
hokkaita bunkkerien tuhoami-
seen.

SODAN KUSTANNUS- LASKENTAA

Kiivaan keväthyökkäyksen
jälkeen alkoi vastustajamme
jälleen rakentaa *Mäkikylään*
entistä ehompia bunkkereita,
joista tuli tavantakaa yllättäviä
tuli-iskuja asemeimme. Jalka-
väki vaati jälleen entistä te-
hokkaampia hävitystoimia
bunkkerien tuhoksi.

Myöskään tulenjohtajat ei-
vät halunneet olla joka päivä

samassa vaarassa ja lisäksi
tulla haukutuksi taisteluhalu-
tomuudesta, joten esimiesten
purnauksista huolimatta käy-
timme raskasta tykistöäkin
kiusallisten pesäkkeiden ja
bunkkerien hävittämiseen.

Kyllä me sen oivalsimme,
että maan taloudellinen asema
oli sodan johdosta tiukalla,
mutta emme hyväksyneet sitä,
että materiaalia säästettiin
miesten hengen kustannuksel-
la.

Silti laskettiin tarkasti, mitä
kannatti mistäkin tehtävästä
maksaa. Kevyen kanuunan
laukaus maksoi silloin 200—
230 mk nykyistä rahaa, ras-
kaan haupitsin laukuksen noin
900 mk.

1.Patterissa oli sodan alussa
150 mm:n *Skoda*-haupitsit,

Jouduin erään kurssikokouksen takia olemaan poissa paikalta, josta Väinämö itse johti tykin tulta. Kovin vähäiseksi jäänyt laukausten määrä ei riittänyt bunkkerin hävittämisen, mutta vaurioitti sitä kyllä.

Arvelimme, että bunkkeri ehkä saataisiin tuhotuksi sadalla 155H/17-haupitsin ammuksella. Se maksaisi noin 90.000—100.000 mk, mutta säästäisimme varmasti ainakin muutaman miehen hengen.

Talviston komppania oli menettänyt kaatuneina ja haavoittuneina koko sodan aikana yhteensä yli 400 miestä, Keinosen ja Annilan komppaniat vähän vähemmän, mutta kuitenkin yli kaksinkertaisen vahvuutensa nämäkin. Tulenjohtueidenkin tappiot olivat suhteellisen suuret, pahimmat Helsingin tulenjohtopaikalla.

Saimme luvan käyttää nuo pyydyt 100 laukausta tuon kulumiltaan pyöristetyn betonibunkkerin hävittämiseen.

JUSSI HIMANKA TIKKAA

Jussi Himanka, myöhemmin Amerikan Jussina tunnettu herra, ajoi tykkinsä tuliasemaan, jonka olimme valmistelleet. Valmistauduimme kuitenkin tikkaukseen. Tykit olivat sen verran vesakon katveessa, ettei suorasuuntaus tullut kysymykseen, mutta ampumamatka saatiin kuitenkin kahden kilometrin lyhemmälle puolelle.

Vanhoista ja katkerista kokemuksista muistimme, että vastustaja pyrki aina häiritsemään ampumistamme vastatykkistönsä tulella. Sen vuoksi käskin kaikki muutkin tulenjohtajat tarkkailemaan vastustajan toimia. Helsingissä toimivat Otva ja *Koivisto*, toinen sivustatähystäjänä, Kuopiossa *Purhonen* ja *Mönkkönen*, Raumassa *Nordström* ja *Vuorenlehto*. Myös kevyt patteri oli valmiina vastaanottamaan tulikomentoja.

Olin valinnut varsinaiseksi tulenjohtopaikaksi Kuolemanlaakson pohjalla olevan talvela sinne kapteeni *Hakulisen* toimesta kuljetetun teräsku-

vun. Se oli valettu konekivääripesäkkeeksi, mutta tällä kertaa siinä ei ollut konekivääriä, joten siitä oli hyvä tähyttää. Ahtauduin kupuun ja todettuaani, että yhteydet olivat kunnossa ja tykit ampumavalmiina, annoin ensimmäisen tulikomennon.

Ensimmäinen iskemä oli vähän lyhyt, mutta ei ollut syytä korjaukseen. Komensin toisen laukausten ja kurkotin naamani tähytysaukkoon.

Samassa räiskähti kiväärin luoti kuvun tähytysaukon pieneen tuuman verran leukani alapuolelle!

Sula lyijy räiskähti käsilleni, vähän myös leualle ja kiihariin, joka putosi käsistäni. Itsekin horjahdin kuvun pohjalle.

En käsittänyt ensin, mikä tämä räiskähdys oikein oli. Istuin kuvun pohjalla minuutin, ehkä parikin. Sitten kuulin pesäkkeen pohjalle pudonneesta puhelinkuulokkeesta ääniä ja huomasin taistelulähettini ryömvän luokseni.

Tykin lähtölaukaus ja luodin iskemä olivat sattuneet jostakin samaan aikaan. Pian huomasin, että vihollisen tarkka-ampuja oli ryöminyt edessä olevan notkon pohjan kortteikossa aivan lähelle kupua ja yrittänyt ampua minut tähytysaukosta, mutta osunut onnekseni tuuman verran alas niin että kurkkuni jäi ehjäksi.

Selvittyäni säikähdyksestä komensin tikkausjaokselle "seis". Sen sijasta annoin komennon RK-jaokselle ampua tulipeitteen kuvun edessä olevaan notkoon. Sen aikana asetimme lähettini kanssa tähytysaukkoon haarakaukoputken, jolla jatkoin tulenjohtoa. Sen jälkeen tikkausta ei enää häiritetty.

BUNKKERI LUJILLA

Bunkkeri oli todella luja. Sitä oli ammuttu jo monta kertaa, mutta aina vain näytti, ettei se vielä kukaan hajoa.

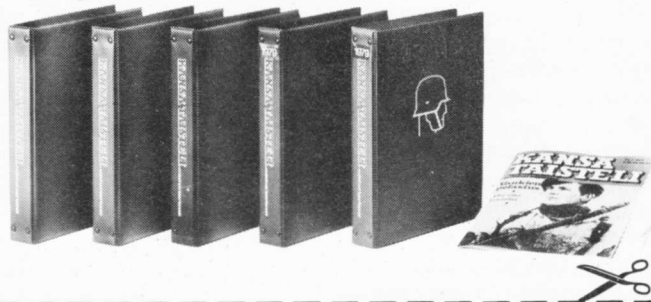
Sitten saimme pari nasevaa osumaa ampuma-aukon alapuolelle. Siinä se sitten olikin bunkkerin heikko kohta, maanpinnan alapuolella! Samaan paikkaan jyskyteltiin 37

Kerää Kansa taisteli -lehtesi vahvaan vuosikertakansioon

Kansa taisteli -lehden ainutlaatuiset ja omaperäiset kertomukset kiehtovat lukijaansa vielä vuosienkin jälkeen. Parhaiten lehtesi säilyvät siisteinä ja järjestyksessä omassa vahvassa kansiossaan. Yhteen kansioon mahtuu koko Kansa taisteli -vuosikerta.

Kansa taisteli -vuosikertakansio maksaa vain 17 mk/kpl

(+ postitus- ja käsittelykulut 5,50/1 kpl, 7,00/2 kpl.)

Kansa taisteli maksaa postimaksun

Vastauslähetyks
HKI 10/21 LUPA 1003

Kansa taisteli
Tilaaajapalvelu
PL 20
00003 HELSINKI 300

Kansa taisteli — miehet kertovat vuosikertakansiot TILAUSKORTTI

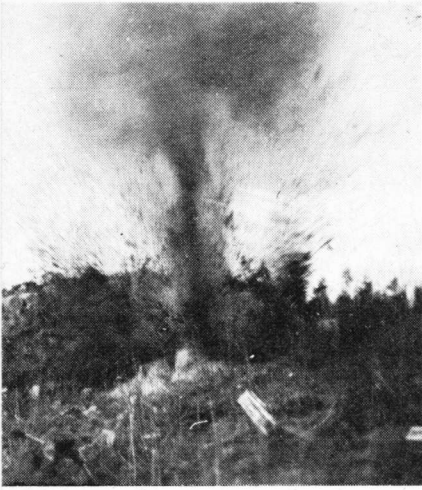
Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -vuosikertakansion hintaan 17 mk (+ postitus- ja käsittelykulut 5,50/1 kpl, 7 mk/2 kpl)

- kpl
 Haluan mukaan ilmaisen vuosikertatarran 1979

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia.

Osumal

täysosumaa ja sen jälkeen laitos oli jo kuin lintuhäkki — vain vääntyilleitä betonirautoja ja lohkaraita. Tehtävä oli suoritettu, mutta käytettävissä olleet sata kranaattiakin oli kulutettu.

Näihin aikoihin tikkasimme useita muitakin kiusallisia vihollispesäkkeitä, eräänä päivänä jopa yhdeksän kappaletta.

Helpolla ei vihollinenkaan kenttää jättänyt: se alkoi käyttää piiskatykkeitä avoasemista etulinjan työskentelyyn. Tämä tapahtui siten, että tykki työnnettiin miesvoimin hiljaa asemiin, ammuttiin nopeasti muutama laukaus ja vedettiin ase jälleen nopeasti suojaan ennen kuin me ehdimme suunnata omat suora-ammunnassa olevat tykkimme. Sitten mekin keksimme keinon: tarkistimme etukäteen tykit eri maaleihin ja jätimme ainakin yhden tykin suunnatuksi kuhunkin todennäköiseen vihollisen piiskan tuliasemaan. Kun vanja sitten aloitti leikkinsä tarvitsi vain painaa nastaa. Näin saimme useita vihollisen suorasuuntaustykkeitä miehistöineen tuhotuksi.

Korkeiden portaiden herrat, joiden epäkiitollinen tehtävä oli valvoa ammuskulutusta, eivät aina olleet puuhiimme tyytyväisiä. Tunsimme kuitenkin tykkimiehinä tehneemme velvollisuutemme: kaista oli rauhoitettu, jokapäiväinen elämä tehty siedettäväksi ja kalliita ihmishenkiä säästetty materiaalin hinnalla. □

JÄÄKELKKOJA JAHTAAMASSA

Gloster Gladiator Mk.1 helmikuussa 1940. Suomalaisten käytössä olleen Mk.2:n moottorin teho oli 840 hv ja koneen huippunopeus 410 km/h

Häkan Strömberg, 157 sotalennon mies

ITÄ-KARJALAN TALVI alkoi syksyllä 1942 jälleen kovistella meitä pahviteltoissa asustelevia Hirvaksen korpilentäjiä. Silloin kokenut lentueenpäällikkömme "Hokki" Strömberg lohdutteli meitä kokemattomampia:

— Älkäähän pojat surko! Kohta päästään taas ammuskelemaan niitä Äänisen ja Seesjärven hiihtovenäläisiä ja jääkelkkamiehiä...

No — olimmehan me källä tulleetkin jo niistä Hokin jääkelkoista kuulleet. Juuri

täydennyslaivueesta tullut kaupunkilaisväenrikki kuitenkin hämmästeli:

— Eikös niillä ryssillä siten ole ahkioita — konekivääreitäkös ne niissä kelkoissa kuljettelee?

— Niitähän ne, konekivääreitä ja "petjakohvimiehiä", heitin huumoria joukkoon.

Ja selvisihän se jääkelkkajuttu talven myötä tälle lentueen kuopuksellekin ja hänestä tuli yhtä pätevä jääkelkkamiesten metsästäjä kuin muistakin Lentolaivue 16:n Gellilentäjistä.

Kun näistä venäläisten partisaani- ja hiihtojoukkojen käyttämistä kuljetus- ja taisteluvälineistä ei ole liiemmin kerrottu tämänkään lehden palstoilla, kerrottakoon kerran niistäkin — tällä kertaa meidän lentäjien näkökulmasta, vaikka eivät nuo kelkat varmaankaan jääneet tuntemattomiksi Seesjärven, Äänisen ja Laatokan rantojen vartijoillekaan.

JAHTI ALKAA

Näin niistä mainitaan laivueen sotapäiväkirjassa uudenvuodenyönä 1943:

"1.1.43 klo 03.20 soitti

Talven tultua alkoi Seesjärvellä, Äänisellä ja Laatokalla vihollisen vilkas jääkelkkaliikenne, joka hermostutti vähälukuisia rantojen vartijoita. Vastatoimenpiteet olivat vaikeasti toteutettavissa, koska suomalaisilla ei juuri ollut vastaavaa kalustoa eikä kiväärikaliperinen tuli läpäissyt panssaroituja kelkkoja. Useissa tapauksissa oli vain luotettava lentäjiin, jotka löysivät näin käyttöä vanhemmillekin konetyypeille — kunhan vain mahtui pilven rakoon.

Maaselän Ryhmän yhteysupseeri ilmoittaen, että Paateneessa on pitkin yötä kuulu moottorikelkkojen ääniä ja nähty valoja Seesjärvellä. Sää on huono.

03.30. Käsky 2. Lentueelle suorittaa aamun valjettua tiedustelutehtävä: selvitettävä, minne kelkkojen ladut meidän puolellamme johtavat, onko mahdollisesti laskettu maihin partioita ja mihin jääkelkkatukikohta jälkien perusteella on muodostunut. Säätilanne: koko toiminta-alueella tiheä lumipyry, näkyvyys alle yhden kilometrin."

Näin voitiin jälleen kerran todeta, kuinka hyvin nämä ve-

näläisten erikoisosastot osasivat käyttää luonnonolosuhteita ja säätiloja hyväkseen: huono lentosää esti tälläkin kertaa lentuettamme puuttumasta asiaan.

Vanhemmat GL-lentäjät kyllä jo tiesivätkin, ettei tällainen viiden millin teräspanssarilla ja lentokonemoottorilla varustettu moottorireki, joiksi niitä myös kutsuttiin, ollut mikään helppo saalis vanhentuneelle Gloster Gladiator -hävittäjällekään — vain hyvin moottoriin osuneet kk-sarjat pystyivät sen pysäyttämään.

Jäiden vahvistuessa suurimillakin selillä alkoivat laivueen esikuntaan tulevat pyynnöt yhä selvemmin osoittaa tulevan talven toimintasuunnat meidänkin kohdaltamme. Sääennustukset lupasivat kuitenkin jatkuvasti vain ”kovaa tuulta, lumipyryä ja voimakasta jäätymistä pilvesä”.

2.1. klo 10.00 sai vuoros-

Lentolaihue 16:n tukikohta Viiksjärvellä talvina 1941 ja 1942

taan Vitskassa oleva GL-lentue käskyn:

”Tiedustelkaa erityisesti Suurlahden itärannan kohdat, joissa on todettu moottorikelkkojen tukikohtia, sekä reitti Haapaselkä—Tubajokitien varrella olevat kylät.”

Lähipäivinä tuli vielä käsky kyseisten rannikkoalueiden ilmakuvauksesta. Silloin olikin koko laivueen kalusto käytännöllisesti katsoen sidottu jääkelkkasotaan — aina FK- ja LY-syöksypommituskalustoa myöten.

JÄRVILLÄ ON VILKASTA

Syytä tuntui olevankin.

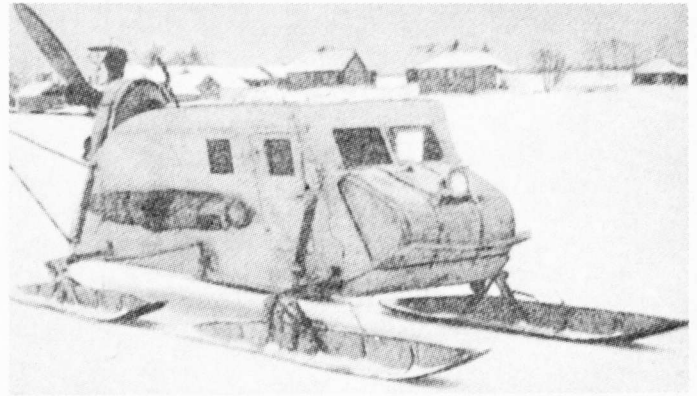
Lentorykmentti 2:n esikunnasta saapui nimittäin 13.1. klo 21.00 tieto:

”Saatujen tietojen mukaan ylittää vihollisen hiihtoprikaati ensi yönä Seesjärven käytäen moottorikelkkoja.”

Laivueessa pantiin heti toimeksi ja 2.Lentue sai käskyn suorittaa tiedustelun heti aamun valjetessa. Muut lentueet valmistautuivat toimintaan, mikäli maaleja ilmaantuisi.

Yksi GL-tiedustelija olikin heti aamulla liikkeellä ja Maa-selän Ryhmän yhteysupseerille voitiin antaa rauhoittava tieto, ettei mitään hälyttävää ollut havaittu.

Tieto oli kuitenkin ilmeisesti ollut oikea, vain paikka ja aika väärä. Kapteeni Kivilahti soitti nimittäin rykmentin esikunnasta 17.1. kello 08.00:

Vanhempimallinen venäläinen jääkelkka

dessaan häipyneen, jolloin valmius peruutettiin.

Lentueissa oltiin tietenkin pettyneitä — juuri tämäntapaaiset hommat saivat vanhalakin hävittäjällä lentävän miehen innostumaan.

Mutta varuillaan oltiin jatkuvasti.

JÄÄKELKKA-HYSTERIAA

Armeijakunnasta tuli 20.1. tiedustelupyynnö:

”Sarvaskylässä todettu partisaanien esikunta. Tiedusteltava seuraavan lennon yhteydessä. Pyydetään myös valokuvausta kyseiseltä alueelta.”

Kello 15.00 armeijakunta ilmoitti edelleen, että Ääniselle on saapunut toista sataa moottorikelkkaa ja pyysi koko itärannan tiedustelua. Rykmentin esikunta korosti puolestaan, että Oravilahden tukikohdan alue olisi tarkoin selvitettävä.

Oikea jääkelkkahysteria oli pääsemässä valloilleen! Kaik-

ki vetosivat tiedustelulentäjiin, jotka eivät säälle mitään mahtaneet. Toimettomuus oli kyllä huomattu korkeimmalla taholla, sillä 22.1. saapui rykmentistä sanoma:

”Ilmavoimien komentaja käskää laivueita tehostamaan ja vilkastuttamaan tiedustelua lentosään parannuttua.”

Tuli se sitten aikanaan toiminnankin aika.

Kumsjärven kuusimiehin Gelliporukka sai vielä elämänsä tilaisuuden osallistua sodan veritekoihin laivueen komentajan aikaisemmin antaman ”heinäkuormakäskyn” saadessa jokaista kiihoittavan lisämääräyksen:

”On pyrittävä erityisesti moottorikelkkojen tulitukseen, milloin ne esiintyvät yksikseen tai pienemmissä joukoissa.”

”Pienemmissä joukoissa” oli kuitenkin mielestämme niin epämääräinen käsite, että yksikään kunniastaan kiinnipitävä Gellimies ei ryhtynyt jääkelkkoja laskemaan hyökätessään niiden kimppuun aina kun vain paikalle sattui. Eikä

”Ryssä on noin 600—700 miehen vahvuisena yöllä hyökännyt yli Äänisen Suurlahden kapeimmasta kohdasta ottaen haltuunsa noin 10 km Äänisniemen rantaa. Pääosa vihollisesta on jo vetäytynyt pois sytyttyään erään kylän palamaan.

Jos sää sallii, hyökätäkää vetäytyviä vihollisia vastaan.”

Sää ei kuitenkaan antanut myöten ja kello 10.30 ilmoitettiin armeijakunnan esikunnasta vihollisen kokonaisuus-

GL:n rautaisannos asemiesten harteilla. Keskellä vänrikki O. Helppi ja oikealla ylikersantti I. Tikka, ”Itikka”

niitä tietyissä vaiheissa "pienemmissä joukoissa" näkyntäkään.

Se meitä vain tuppasi harmittamaan, kun ne GL:n rotapysyivät eivät kelkkoihin kunnonla tehonneet ja suoritusilmoitukseen oli aina kirjoitettava: "Ammuttiin pysähdysiin" tai "Pysähtyi ammunnan aikana". Koskaan ei päästy ilmoittamaan "Tuhottiin", sillä hyökkäyksen mentyä ohi hakivat naapurit omansa pois eivätkä ne näin paljoakaan vähentyneet.

Ylemmällä taholla oli kuitenkin jo ryhdytty valmistelemaan suurisuuntaisempaa yritystä tämän jääkelkkauhan eliminoimiseksi. Laivueen sotapäiväkirjan mainitessa 4.2. kuin ohimennen:

"Pinemolahti on toistaiseksi rauhoitettu."

Jotakin oli tekeillä!

Talven mittaan venäläisten onnistui soluttaa suomalaisten selustaan useita tiedustelu- luontoisia partioita, joista laivueelle tuli jatkuvasti tiedustelupyyntöjä oman rintaman selustasta venäläisten yölentäjien käydessä muonittamassa omiaan.

Ei siis ihme, jos sodanjohto koko ajan pelkäsi jonkin suuremman revohkan syntymistä. Laadullisesti ja lukumääräisesti vajeatehoinen tiedustelulaivue sai raskaan vastuun vihollisen valvonta- ja tuhoamistehtävässään.

VAKAVA YRITYS

Jotain ratkaisevampaa olikin jo tulossa.

7.2. klo 09.00 saapui käsky:

"Rykmentin esikunnassa järjestetään neuvottelutilaisuus 8.—9.2.43 suoritettavan Seesjärven moottorikelkkatukikohdan tuhoamisen yhteydessä tapahtuvasta lentotoiminnasta."

Valmistavat käskyt lentueille annettiin kello 11.00 huolimatta siitä, että lumipyry jatkui koko päivän.

Seuraavan päivänkin sää oli huono: *"Epävakaista, voimakas tuuli, sadekuuroja."*

Valmistaviin toimenpiteisiin oli kuitenkin ryhdytty.

Lennolle lähdössä, henkilöt vasemmalta kersantti U. Paavolainen, vänrikki H. Härmälä, vänrikki H. Vilamo, kirjoittaja ja ylikersantti E. Pakarinen

Kumsan ja Vitskan lentueet suorittivat 2—3 koneen partioilla tiedustelu- ja häirintälentoja rintaman selustassa vihollistilanteen selvittämiseksi — lentämisen kannalta varsin kelvottomassa säässä, niinkuin tämän kirjoittajakin varsin hyvin muistaa. Käydessämme vänrikki Terhon ja ylikersantti Pakarisen kanssa heti aamulla pohjoisella tiedustelualueella jäi meiltä osa reitistä kesken sakean lumipyryn estäessä pääsyn pitemmälle. Iltapäivällä olivat ykköslentueen pojat saaneet selvitettyä oman vastualueensa Poventsan—Tsolmutzan suunnalla. Luutnantti Strömberg ja vänrikki Vilamo lähtivät uudelleen pohjoiselle alueelle. Menomatkalla he tapasivatkin Koillislahden tukikohdan tuntumassa 24 jääkelkkaa ampuen niitä vain ohi lentäessä, jolloin vahvistui käsitys, että vihollisella oli siellä uusi moottorikelkkatukikohta.

Poikien palattua jouduin vuorostani lähtemään Äänislinnaan viemään konetta huoltoon. Sää meni loppumatkalla kuitenkin niin tukkoon, että vain hyvän maastontuntemukseni avulla pääsin perille. Kaikeksi huipuksi selvisi, ettei siellä ollutkaan varakonetta valmiina, joten jouduin lähtemään illalla Karhumäen motilla takaisin. Torkuttuani yön junassa sain vielä norkoilla

koko päivän Karhumäessä, sillä Kumsjärven suuntaan ei sinä päivänä ollut yhtään kolonaa liikkeellä. Ei siis ihme, jos olin kärmeissäni iltamyöhällä Kumsjärvelle saavuttuani poikien kertoessa olleensa mukana "suuressa moottorikelkkatukikohdan hävityksessä."

Heidän kertomuksistaan kuului kuitenkin epäily tukikohdan tuhoamisesta, sillä siihen osallistuneen maavoimien tuhoamisosaston paikallaolosta he eivät olleet saaneet mitään vakuuttavaa näyttöä. Mikä siinä heidän osaltaan oli mennyt vikaan, siitä meille ei annettu tietoa. Tapahtumien kulku oli lentäjien raportin mukaan seuraava.

NÄIN SE KÄVI

Lennettyään 8.2. iltapäivällä Hirvaksen antoi laivueen komentaja majuri Seeve FK-lentueelle ohjeet seuraavan päivän hyökkäystä varten lentäen sen jälkeen Kumsjärvelle, jossa oli yhteinen käskynanto 1. ja 2. Lentueelle:

"FK-lentue suorittaa pommihyökkäyksen Seesjärven Koillislahden moottorikelkkatukikohtaan alkaen aamuhämärässä noin kello 07.00—07.30. Lentue valmistautuu jatkamaan samaan maaliin.

2.Lentue (GL:t, Kumsa) suorittaa jatkuvaa tiedustelua voidakseen todeta mahdollisen vihollisen apujoukkojen saapumisen.

1.Lentue (GL:t, Viiksjärvi) on aamun sarastuksesta alkaen valmiina suorittamaan erikseen käskettäessä kkyökkäyksiä hyökkäyskohteeseen pyrkiviä vihollisen apuvoimia vastaan."

9.2. oli sää melkein kirkas — hyökkäys saattoi alkaa. Sotapäiväkirja kertoo toiminnasta näin:

"Klo 06.50—08.00 pommitti kolme FK-syöksypommittajaa kohdetta, kullakin 4×50 kg ja 6×12,5 kg sirpalepommilasti.

Klo 08.40—10.00 pommitti yksi LY-yhteistoimintakone 2×50 kg ja 8×12,5 kg sirpalepommeilla kohdetta.

Molemmilla kerroilla osu-

mat maalialueella.

Klo 09.55—10.55 pommitivat kaksi aikaisemmin paikalla ollutta FK-konetta uudelleen kohdetta."

Kolmas FK-kone oli vaurioitunut pakkolaskussa Hirvaksessa sen toisen suksen noustua pystyyn ensimmäisen pommituksen aikana. Koneen ja miesten pelastuminen oli ollut onnenkauppaa, sillä yksi irtoamatta jäänyt 50 kilon pommi oli pakkolaskussa mukana loppuun saakka.

Vaihdettuaan konetta läksivät pakkolaskun tehneet ylikersantti Ikävälkö ja luutnantti Kahla heti uudelleen matkaan pommittaen jälleen kohdetta täydellä lastilla.

Kaikki muutkin operaatioon osallistuvat koneet olivat toimessa koko päivän ahdistellen niin kelkkoja kuin kaikkea muutakin näkyvää ja liikkuvaa parhaansa mukaan.

Päivän mittaan havaittiin, että vihollinen oli heti ensimmäisen pommituksen jälkeen alkanut siirtää kelkkojaan uudelleen alueelle. Vanhaan tukikohtaan näytti jääneen kuutisen tuhatta kelkkaa eikä sieltä näkynyt liikettä. Puolen päivän aikaan nähtiin myös oman 60 miehen tuhoamisosaston olevan hiihtäen palamassa omalle rannalle.

Tässä oli siis lentäjien osuus ja havainnot Seesjärven moottorikelkkatukikohdan tuhoamisyrityksestä 9.2.43. Kuinka laaja ja suurisuuntainen yritys se kokonaisuudessaan oli, se jäi hämäräksi ainakin Kumsan lentueelle.

LUMIPYRYSSÄ SEESJÄRVELLÄ

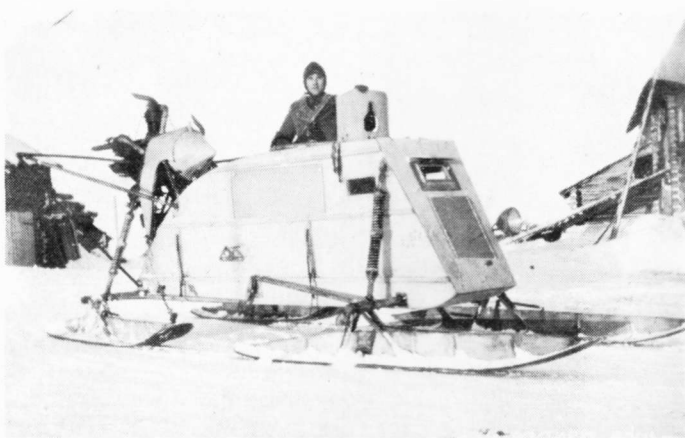
Lopuksi muuan aivan henkilökohtainen kokemus, josta ei puutu koomisiakaan piirteitä.

Oli tultu jo maaliskuun 5. päivään. Panielimme yhdessä Hokki Strömbergin kanssa tutulle korpilenkille vajaan kilometrin näkyvyydestä ja hienoisesta lumisateesta huolimatta. Tästä kai johtui, että Hokki tavoistaan poiketen lensi Paateneen kautta. Sieltä painuimme iv-lotille vaaputeltuamme lumiselle Seesjärven selälle lentäen mittarien mu-

kaan noin viidenkymmenen metrin korkeudella — lumista järven pintaa oli tällä säällä aivan mahdoton erottaa.

Ollessamme arviolta Paateneen ja Pinemolahden puolivälissä ilmestyi lumisateesta vastaan Paateneen suuntaan ajava moottorikelkka, jonka tekemällä ladulla hiihti puolijoukkueen verran lumipukuisia sotureita, jono kummallakin ladulla.

— Nyt ne pirulaiset ovat taas menossa huonon sään turvin tekemään pahojaan meikäläisten puolelle! välähti pääsäni.

Uudemman tyypin jääkelkan kattoon voitiin sijoittaa ilmatorjunta-ase

Johtokone aloitti jo syöksyn kohti huono-onnista kelkkaa.

Huonon näkyvyyden vuoksi Hokki ei kuitenkaan ehtinyt saada maalia kunnolla tähtäimeen, vaan joutui vetämään matalalta jääkelkan yli, jolloin pelkäsini sen kattoaukosta välähtelevän konekiväärin saavan pahoja osumia läheltä lentävään koneeseen. Minä passailin konettani vasta ampu-mahdollille.

KELKKAILU KESKEYTYI

Kelkka oli nopeampi ja tarjosi jo tulisia terveisiä konettani kohti. Kaverit jäivät kuitenkin toiseksi neljää GL:n konekivääriä vastaan, sillä heidän konekiväärinsä suuliekki sammui jo ensimmäisellä liipasi-men painalluksella.

Saman tien sain sarjan osu-maan naapurien moottoriin. Potkuri heilahti ja jäi pystyyn kuin antautumisen merkiksi.

Tulomme lumisateen seasta

näytti tulleen venäläisille niin yllättäen, että perässähihtäjät eivät ehtineet edes suojautua. Oikeanpuoleisella ladulla hiihtävät näyttivät kaatuvan paikoilleen valjojuovasuihkuni leikatessa pitkin riviä.

Vedettyäni ylös näin Hokin lähtevän uuteen syöksyyn kai-ken käydessä kuin ampuma-harjoituksissa ainakin. Minäkin valmistauduin seuraamaan luutnantin esimerkkiä.

Ohi kaartaessani näin hänen osuvan tehokkaasti kelkan moottoriin, sillä siinä näkyi pistoliekki ja harmaa savu tuprahti taivaalle. Sitten hän

jatkoi tulitustaan näyttäen poistavan muonavahvuudesta vasemmanpuoleiselta ladulta syrjään pyrkiviä hiihtäjiä. Enpä usko heistä monenkaan selvinneen, sillä Hokin ampumataito kyllä tunnettiin.

Täydennettyäni hänen työtään vielä liikkuvien osalta vedin ylös tarkkailemaan tilanetta, jolloin Hokki yritti vielä kerran saada kelkkaa pala-maan. Moottorissa syttynyt tuli näytti kuitenkin sammuneen ja hän jätti kelkan rauhaan suunnaten nokan Pine-molahden suuntaan.

Päästyäni hänen rinnalleen menin aivan siipituntumaan ja nostin käteni onnittelun merkiksi. Ilmeisesti hän käsitti eleeni väärin, sillä hän käänsi koneensa takaisin iloisesti irtivistäen ja toisti äskeisen ampu-manäytöksen vielä kerran, kuitenkin ilman näkyvää tulosta. Silloin päätin minäkin katsoa hieman lähemmin tätä uudentyyppistä kelkkaa ja las-keuduin mahdollisimman pie-

TILATKAA TÄSTÄ POSTITSE!

JR 12:n raskas tie Sallasta Kiestinkiin

UUSI

Jänkääkärit

Eino Pohjamo

Jänkääkärit kertoo JR 12:n taistelusta napapiirin tuntumassa. Hyökkäys alkaa Sallan suunnalta jatkuen Louhen kautta Kiestinkiin. Jänkääkärit, Pohjolan pojat, ovat lujilla, mutta onnistuvat. Heidän valttejaan ovat nopeus, taito, sisu ja tietty salaperäisyys, joka heijastuu heidän nimityksestäänkin, jänkääkärit. Sen alkupeää ei kukaan tarkasti pysty se-littämään . . .

Eino Pohjamo toimi JR 12:n toisen pataljoonan kranaatinheitinjoukkueen ryhmänjohtajana, myöhemmin myös joukkueenjohtajana. Mukana olleena Pohjamo tietää mistä kirjoittaa. Tulokse-na on paitsi mukaansatempaava sotaromaani, myös vahva 304-sivuinen dokumentti JR 12:n taistelujen tiestä. Lisäksi teoksessa on 40 sivua autenttisia valokuvia, tilannekarttoja ja piirroksia.

POSTIVAPAASTI

Jänkääkärit kuuluu jokaisen sotakirjojen ystävän kirjastoon. Kirjan hinta on 54 mk, ja se toimitetaan postitse täysin postiva-paasti. Nyt saatte teoksen kirjailijan nimi-kirjoituksella varustettuna.

TILATKAA JO TÄNÄÄN

Teidän tarvitsee vain täyttää oheinen kuponki, leikata se irti ja postittaa. Postimaksukin on jo maksettu. Tilauksen voitte antaa myös puhelimit-se, puh. 918-22876. Tilatkaa jo tä-nään, saatte kirjanne nopeammin!

Tilatkaa tällä kuponilla!

Kirjalahti Oy
maksaa
posti-
maksun

Vastauslähetyks
Lahti 10/lupa 136

kirjalahti oy

PL 89

15111 LAHTI 11

Tilaukset

Käytän tarjouksen hyväkseni ja pyydän lähettämään minulle . . . kpl Eino Pohjamon teoksia JÄNKÄJÄÄKÄRIT hintaan 54 mk/kpl, kirjailijan omakätisellä nimikirjoituksella varustettuna.

Kaikista tähän tilaukseen liittyvistä pakkaus- ja postikuluista huolehtii puolestani Kirjalahti Oy.

.....
nimi (tekstaten)

.....
lähiosoite (puh.)

.....
postinumero

.....
Postitoimituspaikka

allekirjoitus

KT 4/79

kirjalahti oy
Puh.til. 918-22876
Mariankatu 6
15110 LAHTI 11

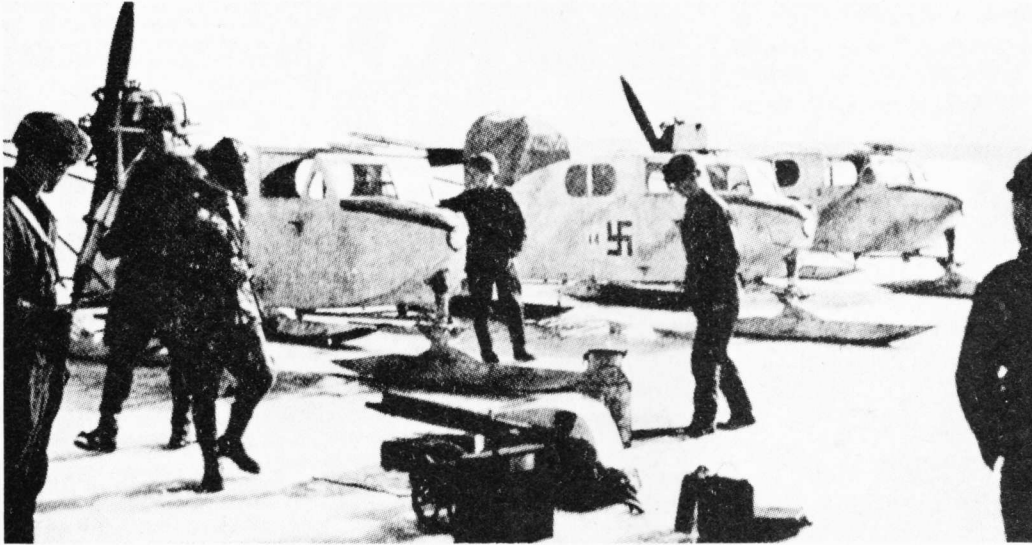
nellä nopeudella sen sivulle, sukset miltei jäätä hipoen.

Kelkan sivulle tullessani näin sen oven retkottavan täysin selällään auki. Sisälle en ehtinyt kunnolla nähdä, sillä sieltä kompuroi juuri ulos suuri mustaturkkinen mies paljain päin, pää ympäriinsä veren peitossa — ja lähti tulojälkiään pitkin takaisin rantaan

tiaan.

Vaikka sodassa ei yleensä tunneta sääliä puolin eikä toisin, annoin miehen tällä kertaa jatkaa hurjaa hiihtoaan, sillä hän näytti olevan niin vauhkootunut, ettei osannut edes suojautua lentäessään parin metrin päästä ohi. Uskoin nimittäin, että jos säästän tämän veikon, hän tekee meille

nemolahteen päin matkalla olevia hevosia Papinkosken tielle totesimme tukikohtaan tultuamme, että joku hevosmies oli ampunut konepistoolilla Hokin koneesta merkinantolampun rikki. Tarkemmin katsottuna löytyi hänen selkämpanssaristaan vielä kaksi litistynyttä konepistoolin luotia. Tutkittaessa asiaa todettiin

Suomalaisia jääkelkkamiehiä Šokšun lahdella Äänisellä 1943

päin. Arvellen häntä moottorikelkan kuljettajaksi, joka todennäköisesti oli haavoittunut panssarin läpi menneistä panssariluodeista, jätin hänet rauhaan. Mies ei edes kääntänyt päätään ohi lentävän koneeni suuntaan.

HIIHTÄJÄLLE VAUHTIA

Aikoessani juuri vetää ylhäällä odottavan johtokoneen sivulle näin yllättäen kauempana jäällä hiihtävän miehen, joka näytti todella sauvovan henkensä edestä noin viiden sadan metrin päässä kerkasta. Mieleeni iski hirtehin ja päätin katsoa, kuinka kovaa Venäjän mies todella pystyy hiihtämään.

Lentää roikottelin miniminopeudella hänen perässään. Ei hän kuitenkaan ainakaan umpihangessa vanhallekaan lentokoneelle pärjännyt, joten kiersi kerran miehen ympäri. Valtavan pitkällä suksilla huuteleva soturi vilkaisi vain kerran hätäisesti koneen suuntaan ja yritti yhäkin parantaa vauh-

korvaamattoman vastapalveluksen kertomalla toisille tovereille suomalaisten lentäjien ampumataidosta.

Ja kaiken kukkuraksi vedin hänelle lentokoneen suksilla suuntalattia Pinemolahteen päin — ettei vain raukka ekyisi matkalla...

Pinemolahdessa näytti olevan menossa melkoiset manööverit. Rannalla oli lähdössä kaksi moottorikelkkaa ja komppanian verran miehiä oli juuri laskeutumassa jäälle. Mitä he siellä aikoivat puuhata jäi kuitenkin epäselväksi, sillä koko porukka avasi kiiwaan kiväärin ja jatkoimme matkaamme turvallisemmille maisemille.

Huonon sään vuoksi ei tämäkään lento tuottanut toivotua tulosta, joten jatkoimme tiedustelua sään parannuttua seuraavan päivän iltapäivällä. Palattuamme Pinemolahden kautta totesimme naapurien korjanneen jäältä omansa pois. Vain laajalti tallattu lumi ja verijäljet kertoivat edellisen päivän tapahtumasta.

Ammuttuamme joitakin Pi-

toisen menneen rungon läpi vinottain edestä ja toisen panssarin yläosaan juuri siitä, missä ohjaajan pää normaalisti on. Ilmeisesti hän oli juuri sillä hetkellä katsonut ulos ohjaamon toiselta laidalta, koska päässä ei ollut reikää...

Tasan kuukauden kuluttua Hokki Strömberg lensi viimeisen lentonsa. Siitä sitä silloinkin tehtiin matkaa Seesjärven kautta. Hänen lentonsa päättyi kuitenkin keskelle Kärkijärven kenttää, kun ylläritetty kone hajosi syöksyssä.

Sen talven kelkkasota oli jo siinä vaiheessa kuitenkin takana.

"Se oli viittä vajaa ventti," laski Juntumaa, kun harhaluoti kesken pelin ässästä kulman vei.

Sota nauraa

Suojärveläinen Hat-tunen puikkeli saamansa kylmän tilan kannokkoa ja hikeä pyyhkäistessään totesi:

— Perze kazvoa sammalta ja kobrakäznät ei mäne rukkasih ennekui tästäi korvesta paijanhelma suurukseh rubie!

KODIKASTA

Ankea sota-ajan aamu Kuopion poliisilaitoksella. Puhelin soi.

— *On polliisjlaetoksella!*

— *Onkohan poliisimestari tavattavissa?*

— *Eijoo mestarj vielä tullunna.*

— *Saanko sitten päivystäjän komisarion puhelimeen.*

— *Eijoo komisarjuskaa paekalla. Sano määnöväsä kahtelemmaa jostae uamukorviketta.*

— *Onko joku konstaapeli puhelimessa?*

— *Ei oo konstaapelj. Se lähti justiin torille kessua ostamaa, kun olj piässynnä loppumaa...*

— *Kuka hitto siellä sitten on puhelimessa?!*

— *Tiällä o vuan yks pijätetty...*

"On olo, ku' Joulupukin perolla," huoahti Seppänen, kun ahkiota umpihangessa veti.

KOTIRINTAMAN URHO ULOS!

Jyväskylän Lyseon pojat olivat lähteneet vaupussotaan oikein joukolla ja taistelleet kovissa paikoissa. Eräs lähteneistä oli kuitenkin muita kaukonäköisempi ja onnistui joillakin tekosyillä välttämään hengelle käyvän rintamapalvelun. Siitä huolimatta hän suhteittensa avulla pääsi oppilaaksi ns. Sotavänrikikouluun ja ylennettiin vänrikiksi.

Syksyllä 1918 pojat palasivat kouluun sotilaspuvussa, kunniamerkit rinnassa, haavoittuneet käsi kantosittessa, kainalosauvoin tai lappu silmän päällä.

Koulunkäynti maistui tietenkin puulle ja pojat pyrkivät pitämään tunneilla liian kovaa meteliä. Kunnioitettu venäjänkielen opettaja Putro hikeentyi lopulta ja kun ei osannut oikein nimetä syyllistä, karjaisi:

— Sinä ruutia haistamaton vänrikki — ulos! Pojilla oli hauskaa.

Lauri Harvila, Helsinki

VANKEUDEN ANKEUTTA

Muuan kaukopartiomies joutui talvisodan aikana haavoittuneena vangiksi. Koko elämä tuntui olevan lopussa ja hän ajatteli jo syöksyä pakoon saadakseen selkäänsä luodin, joka lopettaisi kaiken kurjuuden.

Silloin tuli paikalle puna-armeijalainen, tempasi suomalaisen marssikompassin vangin ranteesta, painoi sen korvalleen, kuunteli hetken ja paiskasi koko vehkeen metsään laushtaen:

— Hudoje delo! (Huono peli)

Kaukopartiomiestä alkoi huvittaa ja elämänhalu palasi.

— Menipä silmän pitkäks, totesi pioneeri Korpinen, kun nykäisi viiksilangasta vanjan parhaillaan yrittäessä purkaa putkimiinaa.

Kirjallisuutta

JÄNKÄJÄÄKÄRIT TUTKIMUKSEN VALOKEILASSA

Knut Pipping: Komppania pienoisyhdistykseksi, Sosio-logisia havaintoja suomalaisesta rintamayksiköstä 1941—1944, Otava, Keuruu 1978, 271 sivua.

Kirjoittaja palveli jatkosodan aikana aliupseerina II/JR 12:n Konekiväärikomppaniassa, valmisteli sotatouhujen ohessa väitöskirjaansa ja julkaisi sen parisen vuotta sodan jälkeen ruotsiksi. Siitä huolimatta on nyt valmistunut käänös täysin ajankohtainen. Erityisen kiinnostavaksi sen tekee se seikka, että se ei käsittele mitään tahansa porukkaa, vaan pataljoonaa, jonka osuus vihollisen suurhyökkäyksen torjunnassa Ihtantalassa oli erittäin merkittävä.

Alun perin Lapin miehistä muodostettuun pataljoonaan ja erityisesti sen yhteen komppaniaan kohdistuva tutkimustyö on ankaran tieteellisestä muodostaan huolimatta erinomaisen hauska ja kiinnostava. Suomalaisen soturin olemus on siinä pantu yksiin kansiin todella ennakkoluulottomasti ja vakuuttavasti. Ehkä kaikkein kiinnostavinta on todeta, kuinka tämä laiskotteleva, juopotteleva, purnaava ja kaikin tavoin vilpistelevä jätkäporukka oikein johdettuna tosipaikassa terästyy — Ihtantalassa ei punataudin heikentämiä ja loppuun väsyneitä miehiä saa käskemälläkään JSp:lle, "kun vitjassa on niin

vähän porukkaa".

Tämä pätevä kirja on kaukana pyhäkouluisänmaallisuudesta, mutta tuo mainiolla tavalla esille komppanian sisäiset ihmissuhteet ja niiden pohjalta syntyvän yhteishengen, joka oli sitä todellista isänmaallisuutta ja pani miehet kestämaan mahdollisimman tunteissa tilanteissa. Ilman tätä ansiokasta tutkimusta olisi suomalaisen miehen ja soturin kuva jäänyt huomattavasti hämärämmäksi. E.

HIRVITTÄVÄÄ HISTORIAA

Gerald Green: Polttouhri, WSOY, Juva 1978, 376 sivua.

Kerrottaessa kunnianarvoisen berliiniläisen lääkäriperheen kohtaloista seurapiireistä polttouneihin kerrotaan samalla kaikkien Euroopan juutalaisten vaiheista alkaen vuoden 1938 "kristalliyöstä" aina vuoteen 1945 saakka. Paitsi kuuden miljoonan juutalaisen kohtalon "lopullisesta ratkaisusta" kirja kertoo, kuinka kovimmat joukosta vähitellen oppivat taistelemaan alistumisen sijasta ja muodostivat näin nykyisen Israelin ydinjoukon.

Juutalaisia sotilaita on joskus syytetty koviksi, jopa raaoksikin. Jos näin on, ei tarvitse kysellä, mistä he ovat oppinsa saaneet. E.

VAINOHULLU TERÄSMIES

Isaac Deutscher: Stalin, Poliittinen elämäkerta, WSOY, Porvoo 1978, 569 sivua, valokuvia.

Kirjoittaja on syntyperältään Puolan juutalainen ja kommunistinen puolue mies, joka kuitenkin sai tarpeekseen stalinismista jo 1930-luvulla. Sodan aikana hän siirtyi Englantiin, jossa vaikutti kirjailijana, lehtimiehenä ja tutkijana. Häntä pidetään Neuvostoliiton olojen ja kommunismin ehdottomana asiantuntijana.

Tässä jo vuonna 1949 ilmestyneessä tiiliskivikokiossa tutkimuksessaan kirjoittaja syventyy paitsi Stalinin

olemukseen myös marxismi-leninismi-stalinismin teologiaan ja Neuvostoliiton historiaan yleisestikin. Stalinin diktaattorikautena todetaan tässä jättiläismaassa poliittisten vainojen ja murha-aaltojen ohella tapahtuneen tuki paljon myönteistäkin kehitystä.

Suomalaista lukijaa kiinnostaa tietenkin erityisesti Stalinin suhde Suomeen. Hitlerin ja Stalinin yhteistyöstä annetaan asiallista tietoa ja salainen pöytäkirja, jolla Eurooppa jaettiin kahden diktaattorin kesken, todetaan historiallisena tosiasiana. Stalin otti asian vakavasti: Neuvostoliiton hyökkäyksen Suomea vastaan ollessa käynnissä ja Stalinin viettäessä 60-vuotispäiväänsä joulukuussa 1939 hän sähköitti Hitlerille vastaukseksi tämän onnentoivotukseen: ”Saksan ja Neuvostoliiton kansojen ystävyydellä, joka on verellä sinetöity, on kaikki syyt säilyä pysyvänä ja lujana.”

Tämä WSOY:n profiili-sarjassa ilmestynyt teos kannattaa lukea. E.

HÄVITTÄJÄ- ÄSSÄT YKSISSÄ KANSISSA

Kalevi Keskinen—Kari Stenman—Klaus Niska: Suomen ilmavoimien historia 11, Hävittäjä-ässä, Tietoteos, Forssa 1978, 162 suuri-rikokoista sivua, runsaasti valokuvia, osa värikuvina. Kirja käsittää henkilötiedot kaikista niistä hävittäjälentäjistä, joiden tilillä on vähintään viisi pudotusta. Lisäksi siinä on jokaisen kohdalla luettelo pudotustapahtumista. Kirja sisältää myös lyhyen ko. hävittäjäyksiköiden historian.

Kirjalla on monia ansioita. Sen tiedot ovat samat kuin virallisissa luetteloissa ja kuvat ovat erinomaisia. Kuvissa näemme nämä ässät sellaisina kuin he olivat tehdessään Suomen ilmasodan ihmeen. Ilman tätä kirjaa Suomen Ilmavoimien historian sarjassa olisi korvaamaton aukko. R Nnen

KORPIVARUS- KUNNAN ELÄMÄÄ JA KAUPUNGIN ILOJA

Kalle Päätalo: Miinoitettu rauha, Gummerus, Jyväskylä 1978, 730 sivua.

Jo toinen tiiliskiviromaani kertoo Kalle-pojan varusmiesajasta Savukoskella ja Oulun Heinäpäivässä — eikä vielä kukaan ole kuin puolivälissä! Tällä kertaa selvitetään seikkaperäisesti pioneerikomppanian ja erityisesti sen toimitusjoukkueen jokapäiväisiä toimia kesällä ja syksyllä 1940.

Jos kertoja olisi joku muu kuin taitava professorismies Kalle Päätalo, saattaisi tarina tuntua jopa yksitoikkoiselta. Nyt ainakin noina vuosina ruotuväen kokenut lukee tämänkin kirjan mielellään. J.

REAALI- POLIITIKON PONNISTELUJA

Mauri Sariola: Suomalainen kavaljeeri, Historiallinen romaani, Gummerus, Jyväskylä 1978.

Suosikkikuningas Kustaa III:n murha jää tutkimatta, kun Kustaa Mauri Armfelt vaiennetaan modernisti pienellä virkailuunsa ja makealla ulkomaanmatkalla. Oppositioon heittäytyneet nimihenkilöt toimii kuitenkin niin pontevasti, että joutuu pakenemaan tähänastisen päävihollisensa Venäjän suuren Katariinan helmoihin. Tämä panee kuitenkin urhon jäihin odottamaan aikaa parempaa — ja muutama vuoden kuluttua Armfelt onkin taas täydessä touhussa hurmaamassa paitsi Euroopan joutilaita prinsessoja myös Venäjän uutta yksinvaltiasta Aleksanteri I:ä. Siinäpä todellinen ammattipoliitikon ura! Kuinkahan pitkälle Armfelt olisikaan päässyt, jos siihen aikaan olisi ollut käytettävissä väritelevisio!

Sariola kirjoittaa kevyen luistavaan tyyliinsä varsin luettavaa tekstiä. E.

Äänislinnan tykki

Petroskoi on vallattu ja komeaa Leninin patsasta ihailaan

SA-kuvu

Lenin on pantu kellariin ja tilalle nostettu tykki, 150H/14(J). Takana hallintorakennuksia

Ystävämme Osmo Hyvönen Jyväskylästä (Kortesuonkatu 47, 40700 Jyväskylä 70) on kiinnostunut tykkien historiasta ja tällä kertaa erityisesti haupsista, joka nostettiin joululle Leninin tilalle Petroskoin hallintoaukealle ja koristi kaupunkia niin kauan kuin se oli suomalaisten hallussa.

Toimitus tietää tästä tykkistä seuraavaa.

Vapaussodassa saatiin sota-saaliiksi patteriston verran tykkejä, joiden tyyppimerkintä oli 150 H/14 (J). Sen kantama oli 8,5 km ja paino 3 600 kg. Tykkiä sanottiin Suomes-

sa japanilaiseksi, mitä se ei itse asiassa lainkaan ollut siihen valetuista japanilaisista teksteistä huolimatta. Nämä tykit oli nimittäin valmistettu Venäjällä Putilovin tehtaalla Japanin tilauksesta, mutta takavarikoitu Venäjän armeijan käyttöön ensimmäisen maailmansodan sytyttyä 1914.

Vapaussodan jälkeen tykit palvelivat harjoituskalustona rannikkotykkiossa ja Kenttätykkirykmentti 4:ssä. Talvisotaan niistä muodostettiin Raskas Patteristo 2, joka menetti koko pahoin kuluneen kalustonsa Karjalan kannak-

sella 13.2.1940 panssarivau-
nujen murtautuessa patteriston
tuliasemiin Lähteen lohkolla.
Kun joukkomme jatkosodassa
valtasivat alueen takaisin, oli
pääosa patteristoa edelleen en-
tisissä tuliasemissaan — venä-
läiset pitivät kalustoa siinä
määrin huonona ja vanhentu-
neena, että eivät viitsineet
edes korjata sitä pois. Yksi
tykki oli kuitenkin toisen kän-
den tiedon mukaan viety Pet-
roskoihin, jossa se oli selityk-
sin varustettuna jonkinlaisena
talvisodan muistomerkkinä
osoituksena suomalaisten hir-
muisista aseista.

Kun suomalaiset valtasivat
Petroskoin oli hallintoaukealla
mahtava graniittinen Leninin
patsas, joka purettiin ja varas-
toitiin huolellisesti erään hal-
litorakennuksen kellariin.
Patsaan jalustalle nostettiin
samainen jälleen löydetty 150
H/14 (J). Suomalaisten pois-
tuttua koottiin lähes ehyenä
säilynyt Lenin, jolta joku oli
kolhaissut vain nenän pois,
kunnostettuna jälleen entiselle
paikalleen, jossa se vielä vii-
me kesänä vakaasti seisoi.

Emme ole onnistuneet saa-
maan tietoja siitä, mistä tykki
Petroskoissa löytyi syksyllä
1941 emmekä myöskään siitä,
mitkä ovat sen myöhemmät
kohtalot. Mikäli joku tietää,
kirjoittakaapa toimitukselle!
Suomessa ei näitä tykkejä ole
jäljellä ainoatakaan, ei edes
museokappaletta.

Eräs arvovaltainen suoma-
lainen kotien lehti tuli äs-
kettään ottaneeksi kantaa Suo-
men osuuteen toisessa maail-
mansodassa todeten meidän
selvinneen siitä "kuin koira
veräjältä".

Ilmaus on hämmästyttävä.
Eikö nuoremmalle polvelle
opeteta maamme historiaa?
Sodissamme 1939—45 kaatui
lähes 100.000 miestä, 44.000
elää yhä vieläkin sotainvalidi-
na, kymmenes osa väestöstä
menetti kotinsa ja kotiseutun-
sa kolmen suomalaisen kau-
pungin ja laajan maakunnan
jäädessä rajan taa. Lisäksi
maksettiin väkilukuun näiden
maailman suurimmat sotakor-
vaukset. Perusteluksi esitetyl-
le väitteelle ei riitä edes se,
että joidenkin muiden kävi
vielä huonommin. Ainoa lähi-

naapuri, jonka kohdalla voi-
daan ehkä puhua koirasta ja
veräjältä, oli Ruotsi, joka se-
kin joutui arvioimaan aseelli-
sen maanpuolustuksensa tar-
peet kokonaan uudelleen.

Edellinen sukupolvi selvisi
ajan myrskyistä — ei niinkuin
koira veräjältä, vaan kaikki
voimavaransa äärimmilleen
ponnistaen, itseensä luottaen,
uljaasti taistellen ja pahoja
menetyksiä kärsien, mutta
kuitenkin vapaana ja itsenäi-
senä.

Siinä on eroa.

Heikki Pulkkinen Juvalta
kirjoittaa ja kertoo, että tule-
vana kesänä, kesäkuun 17.
päivänä, Juvalla järjestettävän
asevelijuhlan yhteydessä pal-

▶ jastetaan JR 49:n muistomerk-
ki. Järjestäjät tietenkin toivo-
vat rykmentin miesten mah-
dollisimman sankoin rivein
osallistuvan tilaisuuteen.

Tässä hengessä Pulkkinen
lähettää oheisen kuvan ja kys-
yy, vieläkö aseveljet muista-
vat muuatta syöpäläistentor-
juntaoperaatiota — korsu kaa-
suttettiin ja luteet kyllä paloi-
vat, mutta samalla paloi koko
korsu! Sen tilalle rakennettiin
sitten tämä Panssaritupa. Ku-
vassa vasemmalla ilman pai-
taa luutnantti Arvo Mattila ja
hänen takanaan kirjoittaja.

Matti Niemi, 46860 An-
jalankoski, lähettää terveisiä
JR 33:n aseveikoille — va-
semmalta vääpeli Aaro Kymä-
läinen, Reino Kelahaara, Nie-
mi itse ja Väinö Kaikkonen.

Olli Kaakisen juttu Ihant-
talan torjuntataisteluista on
herättänyt huomiota mm. JR
12:n syntysijoilla Kemijärven
maiemilla. Sikäläinen Koil-
lis-Lappi -lehti on julkaissut
sen ja runsaasti muutakin
asiaan liittyvää aineistoa.
Eino Heikkilä Kemijärven
Saunavaarasta muistelee näin:
"Olli Kaakinen oli toisaalta
sotilaallinen mies, mutta sa-
malla myös hyvä taisteluiden
johtaja, joka aina huolehti hy-
vin pojistaan ja oli harkitseva
sekä rauhallinen. ———
Molemmat olimme (Ihantalan
vaiheessa) jo kovasti sodasta
väsyneitä ja likaisia ja kylläs-
tyneitä vähän kaikkeen."

Neuvosto-Karjala kertoo,
että viime kesänä noin 2 000
turistia vietti unohtumatonta
lomaa Sortavalan matkailu-
keskuksessa. Suosittuja koh-
teita ovat olleet Tohmajoen
kosket, Valamo, sukusi- ja
huonekalukombinaatin tehdas
sekä veneretket Laatokalle.
Ehkäpä nämä reitit pian au-
keavat meille suomalaisillekin
— lähtijöitä ei varmaankaan
puuttuisi.